

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

17. Монгол Улсын статистикийн салбарыг
2011-2015 онд хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөр
батлах тухай Дугаар 59
18. “Үндэсний үйлдвэрлэгчдийг дэмжих, ажлын байр
нэмэгдүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” тогтоолд
өөрчлөлт оруулах тухай Дугаар 62
19. Хуулийн төсөл буцаах тухай Дугаар 63
20. Хуулийн төсөл буцаах тухай Дугаар 66
21. Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тойрог
байгуулах, тойргийн мандатын тоо, дугаар, нутаг
дэвсгэр, төвийг тогтоох тухай Дугаар 67

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

22. Элчин сайдын эгүүлэн татах, томилох
тухай Дугаар 237
23. Зарим хүмүүсийг шүүгч, ерөнхий шүүгчийн
албан тушаалаас чөлөөлөх тухай Дугаар 241

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

24. Журам батлах тухай Дугаар 291
25. Хөтөлбөр батлах тухай Дугаар 303

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

66. Засгийн газрын 2010 оны 299 дүгээр тогтоолын
3 дахь заалт Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг
зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан шийдвэрлэсэн
тухай Дугаар 05

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2011 оны 12 дугаар
сарын 01-ний өдөр

Дугаар 59

Улаанбаатар
хот

Монгол Улсын статистикийн салбарыг 2011-2015 онд хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөр батлах тухай

Монгол Улсын Статистикийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн 2 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.“Монгол Улсын статистикийн салбарыг 2011-2015 онд хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөр”-ийг хавсралтаар баталсугай.

2.Монгол Улсын статистикийн салбарыг 2011-2015 онд хөгжүүлэх үндэсний хөтөлбөр /цаашид “хөтөлбөр” гэх/-ийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан дор дурдсан арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газар /С.Батболд/-т даалгасугай:

1/бодлого, шийдвэрийн төлөвлөлт, хэрэгжилтэд статистикийн тоо мэдээллийн хэрэглээ, ашиглалтыг сайжруулах чиглэлээр тодорхой арга хэмжээ авч ажиллах;

2/хөтөлбөрт тусгагдсан зорилт, арга хэмжээ, түүнийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх жил бүрийн үндсэн чиглэл болон улсын төсөвт тусгах, олон улсын байгууллага, хандивлагч орнуудын зээл, тусламжийн хөрөнгийн зохих хэсгийг хуваарилах ажлыг зохион байгуулах;

3/энэхүү хөтөлбөрт нийцүүлэн яам, агентлагийн захиргааны статистикийн мэдээллийг сайжруулах арга хэмжээ авах.

3.Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг Үндэсний статистикийн хороо /С.Мэндсайхан/-нд даалгасугай:

1/хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг Үндэсний статистикийн хорооны зөвлөлөөр батлуулж, хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

2/хөтөлбөрийн биелэлтийг хангаж дүнг Улсын Их Хуралд тайлагнаж байх;

3/хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай хөрөнгийн зохих хэсгийг бүрдүүлэх ажлыг олон улсын байгууллага, хандивлагч орнуудын зээл, тусламжийн хүрээнд зохион байгуулахад идэвхтэй ажиллах.

4.Энэ тогтоолын биелэлтэд хяналт тавьж ажиллахыг Эдийн засгийн байнгын хороо /Д.Зоригт/-нд даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

Монгол Улсын Их Хурлын 2011 оны
59 дүгээр тогтоолын хавсралт

**МОНГОЛ УЛСЫН СТАТИСТИКИЙН САЛБАРЫГ
2011-2015 ОНД ХӨГЖҮҮЛЭХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР**

НЭГ. ХӨТӨЛБӨРИЙН ЭРХ ЗҮЙН ҮНДЭСЛЭЛ, ШААРДЛАГА

1.1.Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Статистикийн Комиссын 36, 37 дугаар чуулган, Парис 21, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Ази, номхон далайн орнуудын эдийн засаг, нийгмийн комиссын дээд хэмжээний уулзалтын үр дүнд улс орнуудын статистикийн албадын чадавхийг бэхжүүлэхэд баримтлах бодлогын шинж чанартай дунд хугацааны хөтөлбөр боловсруулан ажиллахыг гишүүн орнуудад зөвлөмж болгосон.

1.2.Монгол Улсын Статистикийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсгийн 2 дахь заалтад Үндэстний статистикийн хороо нь “албан ёсны статистикийн үзүүлэлтийг тооцох, тооллого, судалгаа явуулах талаар ойрын зорилтыг тодорхойлсон хөтөлбөрийг боловсруулж Улсын Их Хурлаар батлуулах” бүрэн эрхтэй гэж заасан юм.

1.3.Энэхүү хөтөлбөрийг боловсруулахдаа улс орнуудын статистикийн хөгжлийн хэтийн нийтлэг чиг хандлагыг тодорхойлсон Ази Номхон далайн орнуудын эдийн засаг, нийгмийн комиссын бүсийн 2010-2020 оны хөтөлбөр, Монгол Улсын үндэстний статистикийг хөгжүүлэх Монстат төслийн баримт бичиг зэргийг үндэслэл болгов.

**ХОЁР. ХӨТӨЛБӨРИЙН ЗОРИЛГО, ЗОРИЛТ,
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ХУГАЦАА**

2.1.Хөтөлбөрийн зорилго нь Монгол Улсын статистикийн салбарыг хөгжүүлэх зорилт, бодлого, арга хэмжээ, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалт, санхүүжилт болон хүрэх үр дүнг тодорхойлоход оршино.

2.2.Хөтөлбөрийг 2011-2015 онд хэрэгжүүлнэ.

2.3.Монгол Улсын статистикийн салбарыг хөгжүүлэх үйл ажиллагааны үндсэн зорилт нь нийгмийн хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн, олон улсын нийтлэг арга зүйд тулгуурласан, нийгмийн хөгжлийн чиг хандлагыг тодорхойлох шуурхай, үнэн бодитой тоо мэдээлэл, статистикийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээгээр төр, иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага болон бусад хэрэглэгчийг хангахад чиглэгдэнэ.

2.4.Монгол Улсын статистикийн салбарыг хөгжүүлэх чиглэлийн хүрээнд статистикийн тогтолцоог бэхжүүлэх, аргачлал, ангилал, шинжилгээ, судалгааг төгөлдөржүүлэх, үндэсний тооцооны системийг нэвтрүүлэх, салбарын статистикийг хөгжүүлэх, мэдээлэл, харилцаа холбооны дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлэх, гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх, хүний нөөцийн чадавхийг дээшлүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

ГУРАВ. СТАТИСТИКИЙН ТОГТОЛЦООГ БЭХЖҮҮЛЭХ

3.1. Статистикийн үйл ажиллагааны зохицуулалтыг сайжруулах, тогтолцоог боловсронгуй болгох:

3.1.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

3.1.1.1.Монгол Улсын статистикийн салбар нь төвлөрсөн шинж зонхилсон холимог тогтолцоотой бөгөөд Үндэсний статистикийн хороо /цаашид “ҮСХ” гэх/, яам, агентлагийн статистикийн нэгж, нийслэл, аймаг, дүүргийн Засаг даргын дэргэдэх статистикийн газар, хэлтэс, сум, баг, хорооны статистикийн асуудал хариуцсан ажилтнаас бүрддэг;

3.1.1.2.ҮСХ нь статистикийн үйл ажиллагааг нэгдсэн арга зүй, мэргэжлийн удирдлагаар хангах, зохицуулах, мэдээллийг цуглуулах, боловсруулах, тараах үндсэн чиг үүрэгтэй. ҮСХ-ны даргын бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэхэд туслах, зөвлөх үүрэгтэй Даргын зөвлөл, статистикийн мэдээ мэдээллийн чанарыг сайжруулах, судалгаа, шинжилгээний арга зүй, аргачлал зааврыг боловсронгуй болгох чиг үүрэгтэй Арга зүйн байнгын зөвлөл ажилладаг;

3.1.1.3.албан ёсны статистикийн үйл ажиллагааг явуулахад туслах, арга зүйн нэгдмэл байдлыг хангах асуудлаар зөвлөх чиг үүрэг бүхий төрийн байгууллага, эрдэмтэд, судлаачид, хэрэглэгчийн төлөөллөөс бүрдсэн ҮСХ-ны Зөвлөл ажилладаг;

3.1.1.4.үндэсний статистикийн тогтолцоог бэхжүүлэхэд ахиц гарч байгаа хэдий ч статистикийн үйл ажиллагаанд оролцогч байгууллагуудын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх хэрэгцээ, шаардлага тулгарч байна. Мөн сум, баг, хорооны статистикийн мэдээллийг хариуцсан ажилтан нь орон тооны бус, мэргэжлийн бус байгаа нь анхан шатны мэдээллийн чанарт зохих хэмжээгээр нөлөөлж байна.

3.1.2.Зорилт:

3.1.2.1.статистикийн үйл ажиллагааны зохицуулалтыг боловсронгуй болгож, тогтолцоог бэхжүүлнэ.

3.1.3.Статистикийн тогтолцоог бэхжүүлэх хүрээнд дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ:

3.1.3.1.салбарын статистикийн тогтолцоог боловсронгуй болгох стратеги боловсруулж хэрэгжүүлэх;

3.1.3.2.статистикийн төв байгууллага болон төрийн захиргааны байгууллагын статистикийн үйл ажиллагаатай холбоотой чиг үүрэг, хариуцлага, эрхийг нарийвчлан гаргах, уялдааг сайжруулах;

3.1.3.3.статистикийн төв байгууллага болон яам, агентлаг, төрийн байгууллага хоорондын мэдээлэл цуглуулах, боловсруулах, дамжуулах, солилцох арга, механизмыг боловсронгуй болгох;

3.1.3.4.яамдын бүтэц дэх статистикийн үйл ажиллагааг эрхлэн гүйцэтгэх нэгжийг бэхжүүлэхэд мэргэжлийн удирдлага, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх;

3.1.3.5.аймаг, нийслэл, дүүргийн түвшинд статистикийн албадыг бэхжүүлэх, нэгдсэн удирдлага, арга зүйгээр хангах;

3.1.3.6.сум, баг, хорооны түвшинд статистикийн асуудал хариуцсан ажилтнуудыг мэргэшүүлэх.

3.1.4.Статистикийн тогтолцоог бэхжүүлснээр дараах үр дүнд хүрнэ:

3.1.4.1.Монгол Улсын статистикийн тогтолцоог сайжруулж, бэхжүүлснээр статистикийн мэдээллийн чанар сайжирна;

3.1.4.2.статистикийн төв байгууллага болон төрийн захиргааны байгууллагын хамтын ажиллагаа сайжирна;

3.1.4.3.статистикийн тухай хууль тогтоомж, статистикийн үйл ажиллагааны зохицуулалт боловсронгуй болж, статистикийн салбарын үйл ажиллагааны уялдаа холбоо сайжирна.

3.2.Статистикийн мэдээлэл тархаалтыг боловсронгуй болгох:

3.2.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

3.2.1.1.нийгэм, эдийн засгийн бүх салбараас сар, улирал, жилийн давтамжтайгаар баг, хорооны түвшинд 9; сум, дүүргийн түвшинд 20; аймаг, нийслэлийн түвшинд 72 мэдээ, тайлан, яам, агентлагаас 159 мэдээ, тайланг цуглуулж, боловсруулан хэрэглэгчдэд тархаадаг;

3.2.1.2.зөвхөн чанартай статистикийн мэдээлэл гаргахаас гадна хэрэглэгчдийн дунд статистикийг нэр төртэй байлгах, хүртээмжтэй, ойлгомжтой, нийгэмд илүү их эрэлт, хэрэгцээтэй болгох шаардлага байна.

3.2.2.Зорилт:

3.2.2.1.хэрэглэгчдэд орон зай, цаг хугацаанаас хамаарахгүйгээр шаардлагатай мэдээллийг хялбар, ойлгомжтой арга хэлбэрээр хүргэнэ.

3.2.3.Статистикийн мэдээлэл тархаалтыг боловсронгуй болгох хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

3.2.3.1.статистикийн мэдээлэл тархаалтын арга хэлбэрийг мэдээлэл, харилцаа холбооны дэвшилтэт технологийг ашиглан өргөжүүлэх;

3.2.3.2.статистикийн мэдээллийн хэрэгцээ, хэрэглэгчийн сэтгэл ханамжийн судалгааг тогтмол давтамжтайгаар явуулах;

3.2.3.3.газар зүйн мэдээллийн системийг мэдээлэл тархаалтад өргөн ашиглан статистикийн мэдээллийг хэрэглэгчдэд ойлгомжтой, энгийн байдлаар хүргэх;

3.2.3.4.статистикийн мэдээлэгч-үйлдвэрлэгч-

хэрэглэгчийн хоорондын хамтын ажиллагааг сайжруулах, бэхжүүлэх;

3.2.3.5.хэрэглэгчийн статистикийн боловсролыг дээшлүүлэх, гарын авлага бэлтгэх, тархаах;

3.2.3.6.хэрэглэгчийн мэдээллийн санг баяжуулах, вэб хуудсын ашиглалтыг өргөжүүлэх;

3.2.3.7.нууцлалыг хангасан анхдагч мэдээ, мэдээллийг төрийн, олон улсын, шинжилгээ, судалгааны байгууллага, бусад хэрэглэгчтэй гэрээ байгуулах замаар тэднийг мэдээллээр хангах, судалгаа шинжилгээг үндэслэлтэй хийх, богино, дунд, урт хугацааны төсөөлөл, таамаглал боловсруулах боломжийг бүрдүүлэх;

3.2.3.8.хэвлэлийн тоног төхөөрөмжийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, хэвлэмэл бүтээгдэхүүний чанар, загвар дизайныг сайжруулан, нэр төрлийг олшруулах;

3.2.3.9.статистикийн сурталчилгааг эрчимжүүлэх, хэвлэл мэдээллийн боломжит бүх суваг, дэвшилтэт технологийг ашиглах;

3.2.3.10.мэдээлэл тархаалтын ерөнхий системээс мэдээлэл тархаалтын тусгай стандартад шилжих бэлтгэлийг хангах.

3.2.4.Статистикийн мэдээлэл тархаалтыг боловсронгуй болгосноор дараах үр дүнд хүрнэ:

3.2.4.1.хэрэглэгчдийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн, олон улсын нийтлэг арга, аргачлалаар боловсруулсан, статистикийн мэдээллийн чанартай, шуурхай үйлчилгээ бий болж, мэдээлэл ил тод, хэрэглэгч бүрд хүртээмжтэй болно;

3.2.4.2.мэдээлэл тархаалтын олон улсын стандартыг нэвтрүүлснээр мэдээлэл тархаалтын арга хэлбэр боловсронгуй болж дэлхийн жишигт хүрнэ.

ДӨРӨВ. СТАТИСТИКИЙН АРГАЧЛАЛ, АНГИЛАЛ, ШИНЖИЛГЭЭ, СУДАЛГААГ ТӨГӨЛДӨРЖҮҮЛЭХ

4.1.Статистикийн аргачлал, ангиллыг боловсронгуй болгох:

4.1.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

4.1.1.1.статистикийн салбарын хэмжээнд 2006-

2010 оны хооронд нийт 45 аргачлал, ангилал, ойлголт, тодорхойлолтыг шинээр батлан мөрдөж байна. Цаашид Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Статистикийн хэлтэс болон олон улсын бусад байгууллагуудаас эдийн засаг, нийгмийн статистикийн чиглэлээр шинээр гаргаж байгаа ангилал, аргачлал, зөвлөмжүүдийг нэвтрүүлэх шаардлага гарч байна.

4.1.2.Зорилт:

4.1.2.1.олон улсын арга зүйд нийцсэн үндэсний стандарт аргачлал, ангиллыг боловсруулах, мөрдөх, шинжлэх ухааны үндэслэлтэй, нэгдмэл арга зүйг нэвтрүүлэх, мэргэжлийн төвлөрсөн удирдлагаар хангана.

4.1.3.Статистикийн аргачлал, ангиллыг боловсронгуй болгох хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

4.1.3.1.олон улсад мөрдөж байгаа статистикийн стандартыг судлах, үндэсний стандарт бий болгох, мөрдөх;

4.1.3.2.стандарт ангиллуудыг шинэчлэн боловсруулах, үндэсний хэмжээнд сурталчлах, сургалт явуулах, тархаах;

4.1.3.3.үндэсний тооцооны дансны нэгдсэн аргачлалыг боловсруулж, мөрдүүлэх;

4.1.3.4.нөөц ашиглалтын хүснэгт зохиох, салбар хоорондын тэнцэл байгуулах аргачлал, арга зүйг Европын холбооны нөөц ашиглалтын хүснэгтийг байгуулах гарын авлага болон ҮТС-2008-ийн аргачлалд нийцүүлэн сайжруулах;

4.1.3.5.байгаль орчин, эдийн засгийн нэгдсэн данс болон “Ногоон дотоодын нийт бүтээгдэхүүн /цаашид “Ногоон ДНБ” гэх/”-ийг тооцох аргачлалыг боловсронгуй болгох;

4.1.3.6.ажил, мэргэжлийн хялбаршуулсан ангиллыг боловсруулах, батлах, мөрдөх;

4.1.3.7.боловсролын ангиллыг боловсруулах, батлах, мөрдөх;

4.1.3.8.боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны статистикийн үзүүлэлт тооцох аргачлалыг боловсруулах, мөрдөх;

4.1.3.9.гэмт хэрэг, шүүхийн статистикийн аргачлалыг боловсруулах, мөрдөх;

4.1.3.10.жендэрийн статистикийн аргачлалыг боловсруулах, мөрдөх.

4.1.4.Статистикийн аргачлал, ангиллыг боловсронгуй болгосноор дараах үр дүнд хүрнэ:

4.1.4.1.үндэсний стандарт ангиллууд улсын хэмжээнд бүрэн нэвтэрсэн байна;

4.1.4.2.статистикийн тоо, мэдээ үндэсний болон олон улсын түвшинд харьцуулах боломжтой болно;

4.1.4.3.эдийн засаг, хүн ам, нийгэм, байгаль орчны салбарын статистикийн мэдээллийн аргачлал, ангиллыг шинэчлэн батална. Ингэснээр тооллого, судалгааны мэдээллийн хамралт, төлөөлөх чадвар сайжирч, арга зүйн нэгдмэл байдал хангагдаж, нэг үзүүлэлтийг өөр өөр эх үүсвэрээс зэрэг цуглуулсан ч олон улсад мөрддөг ижил ойлголт, тодорхойлолтоор цуглуулсан, харьцуулах боломжтой болно.

4.2.Түүврийн арга зүйг боловсронгуй болгох:

4.2.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

4.2.1.1.статистикийн мэдээлэл цуглуулалтад түүвэр судалгааны аргыг ашиглах хандлага нэмэгдэж, түүвэрлэлтийн арга зүйн шинжлэх ухааны үндэслэлийг сайжруулах асуудал чухлаар тавигдаж байна. Түүнчлэн боловсронгуй болон хөгжиж байгаа түүвэр түүний холбогдох арга зүй, хандлагыг өөрийн орны практикт нэвтрүүлэх шаардлагатай байна.

4.2.2.Зорилт:

4.2.2.1.түүврийн аргын ашиглалтыг нэмэгдүүлж, мастер түүврийн дизайныг боловсронгуй болгох, жижиг нутаг дэвсгэрийн хүрээнд мэдээллийг гаргахад чиглэнэ.

4.2.3.Түүврийн арга зүйг боловсронгуй болгох хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

4.2.3.1.судалгааны түүврийн асуудал хариуцсан баг ажиллуулах, ажилтныг мэргэшүүлэх;

4.2.3.2.нийгэм, эдийн засгийн үндэсний хэмжээний түүвэр судалгааны түүврийн зохиомжийг боловсронгуй болгох, оновчтой хувилбарыг мөрдөх;

4.2.3.3. мастер түүврийн дизайны арга зүйг судлах, нэвтрүүлэх;

4.2.3.4. жижиг нутаг дэвсгэрийн хүрээнд тоо, мэдээллийг гаргах арга зүйг боловсруулах, турших.

4.2.4. Түүврийн арга зүйг боловсронгуй болгосноор дараах үр дүнд хүрнэ:

4.2.4.1. түүврийн асуудал хариуцсан мэргэжлийн бие даасан багтай болно;

4.2.4.2. мастер түүврийн арга хэрэглэснээр хугацаа, хүн хүч, хөрөнгө, санхүүг хэмнэж, эдийн засгийн үр ашиг нэмэгдэнэ.

4.3. Загварчлал, хэтийн тооцоо боловсруулах, шинжилгээ, судалгааны ажлыг өргөжүүлэх:

4.3.1. Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

4.3.1.1. дотоодын нийт бүтээгдэхүүн, хэрэглээний үнийн индексийн таамаглал тооцоог боловсруулж байгаа хэдий ч шинжилгээ судалгааны ажил, загварчлал тооцоо хийх чадавхи сул, тооцоо судалгаанд ашиглах улирлын давтамжтай тоо мэдээлэл хангалтгүй байна.

4.3.2. Загварчлал, хэтийн тооцоо боловсруулах, шинжилгээ, судалгааны ажлыг өргөжүүлэх хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

4.3.2.1. шинжилгээ судалгааны ажил, загварчлал, хувилбарт тооцооны цар хүрээг өргөжүүлнэ.

4.3.3. Загварчлал, хэтийн тооцоо боловсруулах, шинжилгээ, судалгааны ажлыг өргөжүүлэх хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

4.3.3.1. олон улсын стандартад нийцүүлсэн үндэсний онцлогтой түүвэр, мастер түүвэр, жижиг нутаг дэвсгэрийн тооцоо хийх арга зүйн гарын авлага, зөвлөмжийг боловсруулах;

4.3.3.2. нийгэм, эдийн засгийн үзүүлэлтээр ойрын болон урт хугацааны тооцоо, загварчлал, хувилбар тооцоо хийх ажлыг өргөжүүлэх;

4.3.3.3. шинжилгээ, судалгааны ажилд улирлын нөлөөллийг арилгасан тоо, мэдээллийг өргөн ашиглах;

4.3.3.4. орон нутагт шинжилгээ судалгааны ажлыг өргөжүүлэх;

4.3.3.5. нийгэм, эдийн засгийн үзүүлэлтээр олон жилийн тоо мэдээлэлд үндэслэн танилцуулга, судалгааг тогтмол хийх, хэрэглэгчдэд тархааж хэвших;

4.3.3.6. бүс нутаг, олон улсын түвшинд хөгжлийн үзүүлэлтийн зэрэгцүүлсэн судалгааг өргөжүүлэх;

4.3.3.7. хүний хөгжлийн индекс, Мянганы хөгжлийн зорилтын шалгуур үзүүлэлтийг тооцох арга зүйг сайжруулах.

4.3.4. Загварчлал, хэтийн тооцоо боловсруулах, шинжилгээ судалгааны ажлыг өргөжүүлснээр дараах үр дүнд хүрнэ:

4.3.4.1. улс орны нийгэм, эдийн засгийн хандлагыг тодорхойлсон тоон мэдээлэл нэмэгдэнэ;

4.3.4.2. үндэсний болон орон нутгийн түвшинд олон жилийн динамик тоо мэдээлэлд тулгуурлан хийсэн шинжилгээ судалгааны ажил өргөжнө.

4.4. Тооллого, судалгааны үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх:

4.4.1. Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

4.4.1.1. мэдээллийн нууцлал, аюулгүй байдлыг сайтар хангасан тооллого, судалгааны задгай мэдээллийг тогтсон журмын дагуу хэрэглэгчдэд хүргэхэд анхаарч ажиллаж байгаа ч цуглуулсан мэдээллийн ашиглалт ялангуяа шинжилгээ, судалгааны ажлын ашиглалтыг сайжруулах шаардлага байсаар байна.

4.4.2. Зорилт:

4.4.2.1. нийгэм, эдийн засгийн байдалд гарсан өөрчлөлт, шалтгаан, нөхцөлийг судлах, ирээдүйн хүн ам зүй, эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийг төлөвлөх, бодлого, хөтөлбөр боловсруулах, эрдэм шинжилгээний ажил, судалгаанд шаардлагатай статистикийн мэдээллийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

4.4.3. Тооллого, судалгааны үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

4.4.3.1.хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллогын үр дүнг эцэслэн боловсруулж хэрэглэгчид мэдээлэх, тооцоо судалгаанд ашиглах боломжийг нэмэгдүүлэх;

4.4.3.2.тооллогын дүнд үндэслэн нийгэм, эдийн засгийн сэдэвчилсэн болон гүнзгийрүүлсэн судалгааг хийж нийтэд тархаах;

4.4.3.3.хүн ам, нийгэм, эдийн засгийн түүвэр судалгааг явуулж, үр дүнг хугацаанд нь шуурхай мэдээлж байх;

4.4.3.4.хүн ам, орон сууцны завсрын тооллогыг 2015 онд явуулах;

4.4.3.5.тооллого судалгааны задгай мэдээллийг судалгааны зорилгоор ашиглах ажиллагааг сайжруулах;

4.4.3.6.хилийн чанадад байгаа Монгол Улсын иргэдийн бүртгэл, тооллогыг сайжруулах;

4.4.3.7.хүн амын тооллогын олон улсын хурлыг 2013 онд Улаанбаатар хотноо зохион байгуулах;

4.4.3.8.тооллого, судалгааны үр дүнгээр хэрэглэгчид зориулсан гарын авлага, сурталчилгааны материал бэлтгэх.

4.4.4.Тооллого, судалгааны үр өгөөжийг нэмэгдүүлснээр дараах үр дүнд хүрнэ:

4.4.4.1.хүн ам, орон сууцны 2010 оны тооллого, аж ахуйн нэгжийн тооллогын үр дүн бүрэн гарч, нийтэд өргөн хэмжээгээр тараана;

4.4.4.2.тооллогын үр дүнгээр сэдэвчилсэн болон гүнзгийрүүлсэн судалгаа хийж, хэрэглэгчийн хүртээл болгоно;

4.4.4.3.хүн амын тооллогын асуудлаарх олон улсын бага хурлыг амжилттай зохион байгуулна;

4.4.4.4.завсрын тооллого, нэг удаагийн асуулгаар авдаг болон тогтмол давтамжтай хийгддэг 7 төрлийн түүвэр судалгааг явуулж, үр дүнг гаргана;

4.4.4.5.тооллого, судалгааны үр өгөөжийг

нэмэгдүүлж, мэдээллийн ашиглалтыг сайжруулахад чиглэсэн сурталчилгааны ажил тогтмолжиж, мэдээллийн хэрэглээ нэмэгдэнэ.

ТАВ. САЛБАРЫН СТАТИСТИКИЙГ БОЛОВСРОНГУЙ БОЛГОХ

5.1.Аж ахуйн нэгжийн болон хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхэлдэг өрхийн бүртгэлийг сайжруулах:

5.1.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

5.1.1.1.аж ахуйн нэгж, байгууллагын тооллогыг 1991, 1994, 1998, 2006 онуудад явуулсан. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын ээлжит 2006 оны тооллогын үр дүнгээр мэдээллийн сан болон бизнес регистрийн санг шинэчлэн баяжуулж, статистик нэгжийн сангийн үзүүлэлтийн системийг байгуулсан. Бизнес регистрийн санд 70 мянга гаруй аж ахуйн нэгж, байгууллага бүртгэлтэй байна. Энэхүү санг аж ахуйн нэгж, байгууллагын 2011 оны тооллогын явцад боловсронгуй болгох шаардлагатай байна. Монгол Улс хөдөө аж ахуйн тооллогыг явуулж байгаагүй бөгөөд цаашид мал тооллогыг хөдөө аж ахуйн тооллого болгон өргөжүүлж, тодорхой давтамжтайгаар тогтмол явуулж байх шаардлага гарч байна.

5.1.2.Зорилт:

5.1.2.1.олон улсын стандартад нийцсэн статистик нэгжийн сан байгуулж, бизнес регистрийн мэдээллийн сангийн баяжилтыг орон нутгийн статистикийн албад онлайнаар хийнэ.

5.1.3.Аж ахуйн нэгж, хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхэлдэг өрхийн бүртгэлийг сайжруулах хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

5.1.3.1.олон улсын стандартад нийцсэн статистик нэгжийн сан байгуулах;

5.1.3.2.статистик нэгжид суурилсан туршилтын түүвэр судалгааг явуулах;

5.1.3.3.бизнес регистрийн санд тулгуурласан газар зүйн мэдээллийн санг байгуулж, мэдээллийг хэрэглэгчид тархаах;

5.1.3.4.гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтын бүртгэл, мэдээллийн санг сайжруулах;

5.1.3.5.хөдөө аж ахуйн салбарт өрхөд суурилсан бүртгэлийн системийг бий болгох, мэдээллийн санг бүрдүүлэх.

5.1.4.Аж ахуйн нэгж, хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл эрхэлдэг өрхийн бүртгэлийг сайжруулснаар дараах үр дүнд хүрнэ:

5.1.4.1.олон улсын стандартад нийцсэн статистик нэгжийн сан байгуулна;

5.1.4.2.хөдөө аж ахуйн салбарт өрхөд суурилсан бүртгэлийн системийг бүрдүүлж, мэдээллийн санг бий болгоно;

5.1.4.3.эдийн засгийн тооллого, судалгааны хамралт сайжирна.

5.2.Хүн ам, өрхийн бүртгэлийг боловсронгуй болгох:

5.2.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

5.2.1.1.хүн ам, өрхийн бүртгэлийн дэвтрийг холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу 2004 оноос баг, хорооны Засаг дарга эрхлэн хөтөлж, мэдээллийн сан бүрдүүлэн хүн ам, нийгмийн статистикийн мэдээллийн анхан шатны бүртгэл болгон ашиглаж байна. Цаашид хүн ам, өрхийн бүртгэлийн дэвтрийн үзүүлэлтийг шинэчлэн, бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн байгууллагын бүртгэлтэй уялдуулж, тэдгээрийн мэдээллийн сантай холбох шаардлага байна.

5.2.2.Зорилт:

5.2.2.1.хүн ам, өрхийн бүртгэлийг сайжруулснаар засаг захиргааны анхан шатны нэгжийн түвшинд хүн ам, өрхийн дэлгэрэнгүй мэдээллийн нэгдсэн санг баяжуулж, бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн байгууллагатай мэдээлэл солилцох боломжийг нэмэгдүүлнэ.

5.2.3.Хүн ам, өрхийн бүртгэлийг боловсронгуй болгох хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

5.2.3.1.өрхийн бүртгэлийн дэвтрийн маягт, үзүүлэлт, нөхөх зааврыг шинэчлэн боловсруулж, батлуулан мөрдөх;

5.2.3.2.хүн ам, өрхийн мэдээллийн санг шинэчилсэн үзүүлэлтээр баяжуулах, албан ёсны статистикийн мэдээлэл гаргахад өргөн ашиглах;

5.2.3.3.өрх, хүн амын мэдээллийн санг

бүртгэлийн асуудал эрхэлсэн төрийн байгууллагын бүртгэлтэй уялдуулах, шаардлагатай мэдээллийг солилцох;

5.2.3.4.хүн ам, өрхийн бүртгэлийн дэвтрийн баяжилтыг тогтмол хийж, түүвэр судалгаанд хамрагдах өрхийн жагсаалт, хүн ам зүйн нарийвчилсан мэдээллийг гаргахад ашиглах.

5.2.4.Хүн ам, өрхийн бүртгэлийг сайжруулснаар дараах үр дүнд хүрнэ:

5.2.4.1.хүн ам, өрхийн бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн санг шинэчилсэн үзүүлэлтээр баяжуулж, анхан шатны нэгжээс гаргадаг хүн ам, нийгмийн статистик мэдээллийн чанар сайжирч, түүвэр судалгааны хамралт нэмэгдэнэ.

5.3.Эдийн засгийн салбарын статистикийг боловсронгуй болгох:

5.3.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

5.3.1.1.хөдөө аж ахуй, аж үйлдвэр, барилга, худалдаа, зочид буудал, зоогийн газар, тээвэр, холбоо, аялал жуулчлал, гадаад худалдаа, мөнгө, зээл, төсвийн мэдээг боловсруулан сар, улирал, жилийн давтамжтай гарган хэрэглэгчид тархааж байна. Салбарын статистик мэдээллийн хамралт, чанарыг дээшлүүлэх, зарим мэдээллийн эх үүсвэрийг бий болгох, мэдээлэл цуглуулахад түүвэр судалгааны арга зүйг өргөн ашиглах бодит шаардлага байгаа болно.

5.3.2.Зорилт:

5.3.2.1.эдийн засгийн салбарын статистикийг өргөжүүлж, тооцооны чанарыг дээшлүүлнэ.

5.3.3.Эдийн засгийн салбарын статистикийг боловсронгуй болгох хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

5.3.3.1.статистик нэгжид тулгуурласан түүвэр судалгааг явуулах;

5.3.3.2.тооллого, түүвэр судалгаа явуулах эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, хөдөө аж ахуйн тооллого явуулах;

5.3.3.3.уул уурхай, олборлох салбарын үйл ажиллагаанаас шалтгаалсан байгаль орчны доройтол, хүлэмжийн хий ялгаруулалттай холбоотой мэдээллийн эх үүсвэрийг бий болгох;

5.3.3.4.мэдээлэл, холбоо, технологийн салбарын статистикийн үзүүлэлтийн системийг бий болгох;

5.3.3.5.хувийн орон сууцны гүйцэтгэл, хувиараа барилга угсралт, их засварын ажил хийж байгаа иргэдийн талаар түүвэр судалгаа явуулах;

5.3.3.6.хот хоорондын болон хотын доторх зорчигч тээвэрлэлт, ачаа тээвэрлэлтийн талаар түүвэр судалгаа явуулах;

5.3.3.7.“Ногоон ДНБ” тооцох мэдээллийн эх үүсвэрийг бий болгох.

5.3.4.Эдийн засгийн салбарын статистикийг боловсронгуй болгосноор дараах үр дүнд хүрнэ:

5.3.4.1.эдийн засгийн статистикт шинээр бий болж байгаа үзүүлэлтийн тооцоог хийж, чанар, хамрах хүрээг нэмэгдүүлнэ;

5.3.4.2.хөдөө аж ахуйн салбарт тооллого, түүвэр судалгааг явуулна;

5.3.4.3.байгаль орчны нэгдсэн дансыг туршилтаар байгуулан, “Ногоон ДНБ” туршилт тооцоо хийж, мэдээллийн эх үүсвэр бий болгоно.

5.4.Нийгмийн салбарын статистикийг боловсронгуй болгох:

5.4.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

5.4.1.1.хүн ам, нийгмийн статистикийн мэдээллийн гол эх үүсвэр нь захиргааны мэдээлэл юм. Албан ёсны статистикийн мэдээллээр гарч байгаа үзүүлэлтийн 60 гаруй хувийг энэ эх үүсвэрээс гаргаж байгаа бөгөөд хамрах хүрээ нь бүртгэлийн системээс хамаардаг. Хэрэв хамралт хангалтгүй байвал мэдээлэл хязгаарлагдмал болох талтай. Түүнчлэн захиргааны мэдээлэл нь бодлого, хөтөлбөрт ашиглах боломж сайтай, тогтмол давтамжтайгаар байнга шинэчлэх чухал эх үүсвэр юм.

5.4.2.Зорилт:

5.4.2.1.нийгмийн салбарын статистикийг боловсронгуй болгох, үүний дотор захиргааны статистик мэдээллийн хамрах хүрээ, чанарыг сайжруулна. Захиргааны мэдээллийг албан ёсны

статистикт ашиглах ажиллагааг сайжруулна. Олон улсын нийтлэг арга зүйд нийцсэн жендэрийн статистикийг бий болгоно.

5.4.3.Нийгмийн салбарын статистикийг боловсронгуй болгох хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

5.4.3.1.нийгмийн статистикийн бүрэлдэхүүнд орж байгаа захиргааны статистикийг сайжруулах боловсронгуй болгох зорилгоор боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны, гэмт хэрэг, шүүхийн, эрүүл мэндийн болон хөгжлийн бэрхшээлийн, нийгмийн даатгал, халамжийн, хөдөлмөр, цалингийн статистикийн маягт, үзүүлэлтийг шинэчлэх;

5.4.3.2.хүн ам, орон сууцны тооллого, өрхийн нийгэм, эдийн засгийн судалгааны дүнд үндэслэн ядуурлын газрын зураглал байгуулах;

5.4.3.3.холбогдох яам, агентлагтай хамтарч захиргааны статистикийг сайжруулах, чанаржуулах арга хэмжээ авах;

5.4.3.4.захиргааны мэдээллээс гарч байгаа үзүүлэлтийг жендэрийн мэдрэмжтэй болгох.

5.4.4.Нийгмийн салбарын статистикийг боловсронгуй болгосноор дараах үр дүнд хүрнэ:

5.4.4.1.хүн ам, нийгмийн чиглэлийн мэдээллийн төрөл нэмэгдэж, чанар сайжирна;

5.4.4.2.салбарын үзүүлэлтүүд жендэрийн мэдрэмжтэй болж, жендерийн үзүүлэлтүүдийг тогтмол гаргаж хэвшинэ;

5.4.4.3.мэдээллийн хамрах хүрээ сайжирснаар хүн ам, нийгмийн чиглэлийн тооцооны чанар сайжирна.

ЗУРГАА. ҮНДЭСНИЙ ТООЦООНЫ СИСТЕМИЙГ НЭВТРҮҮЛЭХ

6.1.Нөөц ашиглалтын хүснэгт, салбар хоорондын тэнцлийг байгуулах:

6.1.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

6.1.1.1.нөөц ашиглалтын хүснэгт, салбар хоорондын тэнцлийг 5 жил тутам байгуулж байгаа бөгөөд хамгийн сүүлд

2005 оны гүйцэтгэлээр байгуулсан. Цаашид нөөц ашиглалтын хүснэгтийг жил тутам байгуулдаг болох, тооцоо, судалгаанд ашиглах шаардлага байна.

6.1.2.Нөөц ашиглалтын хүснэгт зохиох, салбар хоорондын тэнцлийг байгуулах хүрээнд дараах зорилтыг дэвшүүлнэ:

6.1.2.1.нөөц ашиглалтын хүснэгтийг жил тутам зохиож, салбар хоорондын тэнцлийг 5 жил тутам байгуулна.

6.1.3.Нөөц ашиглалтын хүснэгт, салбар хоорондын тэнцлийг байгуулах хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

6.1.3.1.нөөц ашиглалтын хүснэгт, салбар хоорондын тэнцлийг 2010 оны гүйцэтгэлээр байгуулах;

6.1.3.2.нөөц ашиглалтын хүснэгтийг жилээр зохиох;

6.1.3.3.жилийн болон улирлын үндэсний тооцоог нөөц ашиглалтын хүснэгтэд үндэслэн сайжруулах.

6.1.4.Нөөц ашиглалтын хүснэгт, салбар хоорондын тэнцлийг байгуулснаар дараах үр дүнд хүрнэ:

6.1.4.1.нөөц ашиглалтын хүснэгтийг 2011 оноос эхлэн жил тутам байгуулж хэвших;

6.1.4.2.нөөц ашиглалтын хүснэгт, салбар хоорондын тэнцэлд суурилсан үндэсний тооцооны үзүүлэлтийг тооцдог болно.

6.2.Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн, үндэсний нийт орлогын тооцоог сайжруулах:

6.2.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

6.2.1.1.дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэлийн аргаар, оны болон зэрэгцүүлэх үнээр, улирал болон жилээр, мөн эцсийн ашиглалтын аргаар, оны үнээр, жилээр тооцож байна. Улирлын тооцоог сайжруулах, арга зүйг боловсронгуй болгох, дотоодын нийт бүтээгдэхүүний орлогын арга, үндэсний нийт орлогын тооцоог боловсронгуй болгох, хөрөнгийн нийт болон цэвэр хуримтлал, үндэсний нийт эзэмшлийн орлогыг тооцох шаардлагатай.

6.2.2.Зорилт:

6.2.2.1.дотоодын нийт бүтээгдэхүүний тооцоо, хамралт, мэдээллийн чанар, аргачлал, арга зүйг сайжруулна. Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийг зэрэгцүүлэх үнэд шилжүүлэхэд давхар дефляторын аргыг нэвтрүүлнэ.

6.2.3.Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн, үндэсний нийт орлогын тооцоог сайжруулах хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

6.2.3.1.дотоодын нийт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн болон эцсийн ашиглалтын аргын тооцоог сайжруулах, арга зүйг боловсронгуй болгох;

6.2.3.2.дотоодын нийт бүтээгдэхүүний орлогын арга, үндэсний нийт орлогын тооцоог боловсронгуй болгох;

6.2.3.3.хөрөнгийн нийт болон цэвэр хуримтлалыг тооцож, хэрэглэгчид тархаах;

6.2.3.4.үндэсний нийт эзэмшлийн орлогыг тооцох.

6.2.4.Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн, үндэсний нийт орлогын тооцоог сайжруулснаар дараах үр дүнд хүрнэ:

6.2.4.1.дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийг эцсийн ашиглалтын аргаар, зэрэгцүүлэх үнээр, жилээр тооцдог болсон байна;

6.2.4.2.дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэлийн аргаар, оны үнээр, эцсийн ашиглалтын аргаар, оны болон зэрэгцүүлэх үнээр, улирлаар тооцдог болно;

6.2.4.3.далд эдийн засгийг тодорхойлно.

6.3.Үндэсний тооцооны данс байгуулах:

6.3.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

6.3.1.1.үйлдвэрлэл, орлого бүрдэлт, орлого ашиглалт, орлого хуваарилалт болон орлогын дахин хуваарилалт, хөрөнгийн дансыг 2011 оноос эхлэн жил тутам байгуулж байна. Үндэсний тооцооны хуримтлалын данс (санхүүгийн, хөрөнгийн бусад өөрчлөлт, хөрөнгийн дахин үнэлгээний данс)-ыг жил тутам байгуулах шаардлагатай.

6.3.2.Зорилт:

6.3.2.1.үндэсний тооцооны дансыг иж бүрнээр байгуулан тооцоо, судалгаанд ашиглана.

6.3.3.Үндэсний тооцооны данс байгуулах хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

6.3.3.1.үйлдвэрлэл, орлогын зэрэг урсгал дансны мэдээллийн эх үүсвэрийг сайжруулах;

6.3.3.2.хуримтлалын дансны мэдээллийн эх үүсвэрийг бий болгож тооцоог хийх.

6.3.4.Үндэсний тооцооны данс байгуулснаар дараах үр дүнд хүрнэ:

6.3.4.1.үндэсний тооцооны системийн урсгал болон хуримтлалын данс байгуулсан байна;

6.3.4.2.үндэсний тооцооны хураангуй дансыг жилийн эмхтгэлд тусгаж хэрэглэгчид тархаана.

6.4.Байгаль орчин, эдийн засгийн нэгдсэн данс байгуулах:

6.4.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

6.4.1.1.байгаль орчин, эдийн засгийн нэгдсэн данс байгуулах арга зүйн зөвлөмжийг боловсруулсан. Холбогдох мэдээллийн эх үүсвэрийг бий болгох туршилт тооцоо хийх шаардлагатай байна.

6.4.2.Зорилт:

6.4.2.1.байгаль орчин, эдийн засгийн нэгдсэн данс байгуулах мэдээллийн эх үүсвэрийг бий болгоно.

6.4.3.Байгаль орчин, эдийн засгийн нэгдсэн данс байгуулах хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

6.4.3.1.байгаль орчин, эдийн засгийн нэгдсэн данс байгуулах мэдээллийн эх үүсвэрийг бий болгох, туршилт хийх;

6.4.3.2."Ногоон ДНБ"-ий туршилт тооцоог хийх;

6.4.3.3.байгаль орчин, эдийн засгийн нэгдсэн

данс, “Ногоон ДНБ”-ий тооцоог олон улсын арга зүйд нийцүүлэх.

6.4.4.Байгаль орчин, эдийн засгийн нэгдсэн данс байгуулснаар дараах үр дүнд хүрнэ:

6.4.4.1.Байгаль орчны нэгдсэн данс байгуулах, “Ногоон ДНБ” тооцох туршилт тооцоог хийсэн байна.

6.5.Үнийн статистикийг боловсронгуй болгох:

6.5.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

6.5.1.1.1991 оноос Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын аргачлалаар Улаанбаатар хотын, 1997 оноос бүх аймгийн хэрэглээний үнийн индексийг тооцож эхэлсэн. Хэрэглээний сагсны нэр төрөл, жин болон суурь үеийг 3 удаа шинэчилсэн. Хэрэглээний үнийн индексийг тооцох аргачлалыг 2008 онд шинэчлэн боловсруулж, улсын индексийг тооцон, нийтэд мэдээлж байна. Цаашид үнийн статистикийн чанар, хамралтыг сайжруулах шаардлагатай байна.

6.5.2.Зорилт:

6.5.2.1.хэрэглээний үнийн судалгааг сайжруулж, олон улсын стандартад нийцүүлнэ. Улирлын нөлөөллийг арилгасан үнийн индекс, бага орлоготой өрхийн хэрэглээний үнийн индексийг тооцно.

6.5.3.Үнийн статистикийг боловсронгуй болгох хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

6.5.3.1.үнийн статистикийн мэдээллийн хамрах хүрээг нэмэгдүүлэх;

6.5.3.2.үнийн мэдээлэл цуглуулах орон тооны ажилтантай болох, үнийн мэдээлэл цуглуулах арга зүй, чанарыг сайжруулах;

6.5.3.3.үнийн индексийн тооцооны сагс, жинг шинэчлэх;

6.5.3.4.бага орлоготой өрхийн хэрэглээний сагс, жинг бүрдүүлэх, хэрэглээний үнийн индексийг тооцох;

6.5.3.5.бүсийн хэрэглээний үнийн индексийг тооцож нийтэд мэдээлэх.

6.5.4.Үнийн статистикийг боловсронгуй болгосноор дараах үр дүнд хүрнэ:

6.5.4.1.сагсны нэр төрөл, жин шинэчлэгдсэнээр үнийн индексийн тооцоо сайжирна;

6.5.4.2.улирлын нөлөөллийг арилгасан үнийн индексийг тооцдог болно;

6.5.4.3.бага орлоготой өрхийн хэрэглээний үнийн индексийг тооцох боломж бүрдэнэ;

6.5.4.4.үнийн статистикийн мэдээллийг олон улсын стандартад нийцүүлнэ.

ДОЛОО. МЭДЭЭЛЭЛ, ХАРИЛЦАА ХОЛБООНЫ ДЭВШИЛТЭТ ТЕХНОЛОГИЙГ НЭВТРҮҮЛЭХ

7.1.Мэдээллийн технологийн дэвшлийг нэвтрүүлэх, нэгдсэн сүлжээ байгуулах:

7.1.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

7.1.1.1.үндэсний статистикийн салбарын үйл ажиллагаа олон улсын жишигт хүрэх, статистик мэдээлэл цаг хугацаандаа шуурхай тархаагдах нь мэдээллийн технологийн нэвтрэлт, түүний хэрэглээ өндөр түвшинд байх шаардлагатай байна. Үндэсний статистикийн хороо төдийгүй төв, орон нутгийн албадын техник, технологийн шинэчлэлийг байнга хийсээр ирсэн хэдий ч хэрэглэгчдийн хэрэгцээ шаардлагыг гүйцэхгүй байгаа юм.

7.1.2.Зорилт:

7.1.2.1.мэдээлэл, харилцаа холбооны дэвшилтэт технологийг тогтмол нэвтрүүлнэ. Төв болон орон нутгийн статистикийн албадыг нэгдсэн сүлжээнд холбож, дотоод үйл ажиллагааны цогц системийг байгуулж, сум, багийн түвшинд статистик мэдээ, мэдээллийг цуглуулах, боловсруулахад компьютер, тоног төхөөрөмж, программ хангамжаар хангана. Мэдээллийн аюулгүй байдал, нууцлал, хамгаалалтыг өндөр түвшинд хүргэнэ.

7.1.3.Мэдээллийн технологийн дэвшлийг нэвтрүүлэх, нэгдсэн сүлжээ байгуулах хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

7.1.3.1.статистикийн үйл ажиллагааны техноло-

гийн үе шат бүрд нийцтэй, өртөг зардал багатай, дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлэх;

7.1.3.2.анхан шатны мэдээлэл цуглуулах болон мэдээллийн тархаалтад орчин үеийн зөөврийн тоног төхөөрөмж ашиглах боломжийг нэмэгдүүлэх;

7.1.3.3.статистикийн төв, орон нутгийн албадыг холбосон нэгдсэн дотоод сүлжээ байгуулах;

7.1.3.4.нэгдсэн сүлжээний нууцлал аюулгүй байдлыг хангах технологи нэвтрүүлэх;

7.1.3.5.цахим-засаглал, цаасгүй технологийн хэрэглээг дэмжсэн үйл ажиллагааны удирдлагын цогц системийг нэвтрүүлэх;

7.1.3.6.статистикийн салбарын техник, тоног төхөөрөмжийн хүчин чадлыг байнга шинэчлэх;

7.1.3.7.мэдээллийн нууцлал, аюулгүй байдал, хамгаалалтын стандартыг олон улсын жишигт нийцүүлэх.

7.1.4.Мэдээллийн технологийн дэвшлийг нэвтрүүлж, нэгдсэн сүлжээ байгуулснаар дараах үр дүнд хүрнэ:

7.1.4.1.салбарын хэмжээнд техник, технологийн шинэчлэл хийж, сум, багийн түвшинд техник, технологийн хүчин чадал сайжруулна;

7.1.4.2.мэдээллийн нууцлал аюулгүй байдлын журам, стандартыг мөрдүүлж, мэдээллийн нууцлал, аюулгүй байдлыг өндөр түвшинд хүргэнэ;

7.1.4.3.статистикийн мэдээллийн нэгдсэн дотоод сүлжээ байгуулж, удирдлагын цогц систем нэвтэрсэн байна.

7.2.Статистикийн мэдээ, тайлангийн боловсруулалтын программыг онлайн горимд шилжүүлэх:

7.2.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

7.2.1.1.статистикийн мэдээ, тайлангийн боловсруулалтын MS VB6.0, MS VB.NET, MS Access, MS SQL программ

хангамжийг ашиглаж байна. Мэдээ тайлангийн боловсруулалтын зарим программ нь сүлжээний орчинд ажилладаггүйгээс мэдээллийн сангууд тухайн хэрэглэгчийн компьютерт салангад үүсдэг дутагдалтай байсан бөгөөд программыг сүлжээний орчинд ажилладаг болгон өөрчилж байна. Гэвч мэдээллийн сангуудыг нэгдсэн серверт төвлөрүүлж, нууцлал, аюулгүй байдлыг хангах, боловсруулалтын программыг онлайн горимд бүрэн шилжүүлэх, хэрэглэгчээс мэдээллийг шууд авах вэб программчлал нэвтрүүлэх шаардлагатай байна.

7.2.2.Зорилт:

7.2.2.1.статистикийн мэдээ, тайланг боловсруулалтын программыг онлайн горимд бүрэн, вэб програмчлалд 20 хүртэл хувийг нь шилжүүлнэ.

7.2.3.Статистикийн мэдээ, тайлангийн боловсруулалтын программыг онлайн горимд шилжүүлэх хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

7.2.3.1.төв, орон нутагт байрлах мэдээллийн сангийн серверүүдийн зохион байгуулалтыг хийх;

7.2.3.2.мэдээ, тайлангийн боловсруулалтын программыг багцалж үе шаттайгаар онлайн горимд шилжүүлэх;

7.2.3.3.мэдээ, тайлангийн программын 20 хүртэл хувийг вэб програмчлалд шилжүүлэн хэрэглэгчээс мэдээллийг шууд цуглуулж эхлэх.

7.2.4.Статистикийн мэдээ, тайлангийн боловсруулалтын програмыг онлайн горимд шилжүүлснээр дараах үр дүнд хүрнэ:

7.2.4.1.мэдээлэлболовсруулалтынпрограмуудыг нэгтгэнэ;

7.2.4.2.мэдээ, тайлангийн програмуудыг онлайн горимд бүрэн шилжүүлснээр нэгдсэн мэдээллийн санд төвлөрсөн боловсруулалт хийдэг болно;

7.2.4.3.хэрэглэгчдээс вэб програмаар мэдээ, тайлан авдаг болно.

7.3.Статистик нэгж, ангилал, кодчиллын мэдээллийн санг байгуулах:

7.3.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

7.3.1.1.Тооллого, судалгаа, салбарын статистик мэдээллийг электрон хэлбэрээр баяжуулан хадгалж байна. Статистикийн салбарын нэгдсэн мэдээллийн сан буюу суурь, ангилал, кодчиллол, салбарын сан зэрэг уялдаа холбоо бүхий мэдээллийн санг нэгтгэн олон улсын стандартын дагуу үүсгэх зорилт тавьж ажиллаж байгаа хэдий ч хангалттай үр дүнд хүрэхгүй байна.

7.3.2.Зорилт:

7.3.2.1.хэрэглэгч ашиглахад хялбар хэлбэрээр ангилсан мэдээлийн санг зохион байгуулж, нэгдсэн сүлжээнд ашиглана.

7.3.3.Статистик нэгж, ангилал, кодчлолын мэдээллийн сангуудыг байгуулах хүрээнд дараах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ:

7.3.3.1.ангилал кодчиллын мэдээллийн санг олон улсын стандартын дагуу зохион байгуулах;

7.3.3.2.статистикийн салбарын нэгдсэн мэдээллийн санг үе шаттайгаар зохион байгуулах, мэдээллээр тогтмол ачаалах, байнгын ажиллагаатай болгох;

7.3.3.3.мэдээллийн нууцлал, аюулгүй байдлыг хангасан нэгдсэн санг удирдах болон хэрэглэгчид тархаах программ хангамжийг боловсруулах;

7.3.3.4.статистик мэдээллийн нэгдсэн санг үндэсний бүртгэлийн мэдээллийн сантай уялдуулах.

7.3.4.Статистик нэгж, ангилал, кодчиллын мэдээллийн санг байгуулснаар дараах үр дүнд хүрнэ:

7.3.4.1.мэдээллийндэвшилтэттехнологиашиглан статистикийн мэдээллийг цаг хугацаа, орон зайнаас хамаарахгүйгээр олж авах мэдээлийн сан бүрдүүлнэ;

7.3.4.2.мэдээллийн нууцлал, аюулгүй байдлыг хангасан мэдээлийн санг удирдах программ хангамжийг нэвтрүүлнэ;

7.3.4.3.үндэсний бүртгэлийн нэгдсэн сантай статистик мэдээллийн санг холбох ажлыг эхлүүлнэ.

НАЙМ. ГАДААД ХАРИЛЦАА, ХАМТЫН АЖИЛЛАГААГ ХӨГЖҮҮЛЭХ

8.1.Хоёр болон олон талт харилцаа, хамтын ажиллагааны үр ашгийг дээшлүүлэх:

8.1.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

8.1.1.1.олон талт хамтын ажиллагааны хүрээнд олон улсын байгууллагаас статистикийн чиглэлээр зохион байгуулдаг үйл ажиллагаанд идэвхтэй оролцож байна. Дэлхийн 10 гаруй орны үндэсний статистикийн байгууллагатай хамтран ажиллаж, хоёр талт хамтын ажиллагаагаа хөгжүүлж байна. Цаашид гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааны хүрээ нэмэгдэхийн хэрээр бодлого зохицуулалт, үйл ажиллагааны уялдаа холбоог бэхжүүлэх, давхардлыг багасгаж, үр ашгийг дээшлүүлэх шаардлага байна.

8.1.2.Зорилт:

8.1.2.1.олон талт болон хоёр талт хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх, хамтын ажиллагааны үр өгөөжийг дээшлүүлнэ.

8.1.3.Хоёр болон олон талт харилцаа, хамтын ажиллагааны үр ашгийг дээшлүүлэх хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

8.1.3.1.Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний төрөлжсөн байгууллага, Дэлхийн банк, Олон улсын валютын сан, Азийн хөгжлийн банк болон олон улсын бусад байгууллагатай хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх, бэхжүүлэх;

8.1.3.2.хоёр талт хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх, бэхжүүлэх;

8.1.3.3.салбарын гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааны бодлого зохицуулалтыг нэгдсэн удирдлагаар хангах, бодлогын матрицыг шинэчлэн сайжруулах;

8.1.3.4.АНУ, Канад зэрэг улсын хөгжлийн хамтын ажиллагааны байгууллага, Европын Холбоотой харилцаа тогтоох, хамтран ажиллах;

8.1.3.5.Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага, түүний төрөлжсөн байгууллагууд, бүс нутгийн болон олон улсын бусад

байгууллагад гишүүнчлэл, төлөөллөө нэмэгдүүлэх, хамтын ажиллагаагаа бэхжүүлэх;

8.1.3.6. евро стандартыг нэвтрүүлэхэд чиглэсэн гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааны бодлогыг хэрэгжүүлэх.

8.1.4. Хоёр болон олон талт харилцаа, хамтын ажиллагааны үр өгөөжийг дээшлүүлснээр дараах үр дүнд хүрнэ:

8.1.4.1. салбарын гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааны бодлогын матрицыг шинэчилж, нэгдсэн бодлого зохицуулалт сайжирч, гадаад харилцаа, хамтын ажиллагаа өргөжин бэхжинэ;

8.1.4.2. олон улсын түвшинд Монгол Улсын статистикийн салбарын үйл ажиллагааны үнэлгээ дээшилнэ;

8.1.4.3. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага болон олон улсын бусад байгууллагад гишүүнчлэл, төлөөлөл нэмэгдэж, үндэстний статистикийн нэр хүнд олон улсын тавцанд өснө.

8.2. Гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааг статистикийн салбарын чадавхийг бэхжүүлэхэд чиглүүлэх:

8.2.1. Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

8.2.1.1. сүүлийн жилүүдэд үндэстний статистикийн чадавхийг бэхжүүлэхэд гадаад харилцаа, хамтын ажиллагаагаа идэвхтэй ашиглаж, олон улсын хэд хэдэн томоохон хурал, сургалт, семинарыг өөрийн оронд зохион байгуулаад байна. Олон улсын болон бүс нутгийн статистикийн хөгжлийг дэмжих, идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулах, үндэстний статистикийн нэр хүндийг олон улсын тавцанд өсгөж, байр сууриа бэхжүүлэх шаардлага бий болж байна.

8.2.2. Зорилт:

8.2.2.1. хүний нөөц, техник, технологийн чадавхийг нэмэгдүүлэх, олон улсын болон бүс нутгийн статистикийн хөгжлийг дэмжсэн идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулах, үндэстний статистикийн нэр хүндийг олон улсын тавцанд өсгөж, байр сууриа бэхжүүлнэ.

8.2.3. Гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааг статистикийн салбарын чадавхийг бэхжүүлэхэд чиглүүлэх хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

8.2.3.1. олон улсын байгууллагатай хамтран салбарын чадавхийг нэмэгдүүлэх төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх;

8.2.3.2. Монстат төслийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх, төсөлд тусгагдсан арга хэмжээний үр өгөөжийг дээшлүүлэх;

8.2.3.3. бүс нутгийн болон олон улсын хэмжээний хурал, семинарыг өөрийн оронд зохион байгуулахад идэвх, санаачилгатай ажиллах;

8.2.3.4. олон улсын байгууллагаас зохион байгуулах хурал, семинар, сургалтад ажилтнуудыг өргөнөөр оролцуулах;

8.2.3.5. гадаад, дотоодын байгууллагын дэмжлэг, туслалцааг техник, технологийн чадавхийг нэмэгдүүлэхэд чиглүүлэх.

8.2.4. Гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааг статистикийн салбарын чадавхийг бэхжүүлэхэд чиглүүлснээр дараах үр дүнд хүрнэ:

8.2.4.1. статистикийн хүний нөөцийн чадавхи, салбарын техник, технологийн орчин сайжирсан байна;

8.2.4.2. олон улсын болон бүс нутгийн тавцанд үндэсний статистикийн нэр хүнд, байр суурь дээшилнэ.

ЕС. СТАТИСТИКИЙН САЛБАРЫН ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН ЧАДАВХИЙГ ДЭЭШЛҮҮЛЭХ

9.1. Статистикийн салбарт ажиллагсдыг мэргэшүүлэх, чадавхийг дээшлүүлэх:

9.1.1. Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

9.1.1.1. үндэсний статистикийн салбарт өнөөгийн байдлаар 255 ажилтан ажиллаж байгаагаас 58.8 хувь 10 хүртэл жил ажилласан залуу албан хаагчид байгаа бөгөөд ажиллагсдын насны хувьд 56.1 хувь нь 21-35 насны залуучууд эзэлдэг. Салбарын хүний нөөцийн чадавхийг бэхжүүлэх чиглэлээр нэлээд арга хэмжээ авсны үндсэн дээр ахиц гарч байгаа хэдий ч мэргэшсэн боловсон хүчний хангамж дутагдалтай, ажилтнуудыг дадлагажуулах, давтан сургах, мэргэшүүлэх, чадваржуулах шаардлага байсаар байна.

9.1.2. Зорилт:

9.1.2.1. салбарын ажилтнуудыг сургах, дадлагажуулах, мэргэшүүлэх замаар ажиллагсдын чадавхийг дээшлүүлж, мэргэжлийн ур чадвартай хүний нөөцийг бэхжүүлнэ.

9.1.3. Статистикийн салбарт ажиллагсдыг мэргэшүүлэх, чадавхийг дээшлүүлэх хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

9.1.3.1. ажилтнуудын хэлний болон мэргэжлийн чадавхийг сайжруулж өндөр хөгжилтэй орны магистрантур, докторантурын сургалтад хамруулах боломжийг нэмэгдүүлэх;

9.1.3.2. тодорхой бодлого, чиглэлээр ажилтныг мэргэшүүлэх, дадлагажуулах ажлыг өргөжүүлэх;

9.1.3.3. ажлын байранд сэлгэн ажиллуулах үйл ажиллагааг үе шаттай зохион байгуулж, хөрвөн ажиллах чадварыг дээшлүүлэх;

9.1.3.4. өндөр хөгжилтэй орны статистикийн байгууллагын ажлын байранд сургах, дадлагажуулах, ажилтан солилцох ажлыг зохион байгуулах;

9.1.3.5. ажилтны мэргэшлийн ур чадварыг дээшлүүлж, эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажил хийх идэвхийг нэмэгдүүлэх;

9.1.3.6. залуу ажилтны гадаад хэлний мэдлэгийг дундаас дээш түвшинд хүргэж, олон улсын хурал, сургалтад оролцох, интернэт болон бусад эх үүсвэрээс мэргэжлийн ном, материал, гарын авлага ашиглах чадавхийг дээшлүүлэх.

9.1.4. Статистикийн салбарын ажиллагсдыг мэргэшүүлж, чадавхийг дээшлүүлснээр дараах үр дүнд хүрнэ:

9.1.4.1. үндэсний мэргэшсэн чадварлаг боловсон хүчний нөөцтэй болно;

9.1.4.2. статистикийн ажилтны ажлын бүтээмж нэмэгдэж, бүтээгдэхүүний чанар сайжран, хэрэглэгчийг үнэн бодитой, чанартай мэдээллээр хангана;

9.1.4.3. ажилтанд сэлгэн ажиллах чадвар эзэмшүүлнэ.

9.2. Ажилтны нийгмийн баталгааг хангах:

9.2.1. Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

9.2.1.1. статистикийн салбарын ажилтныг Төрийн

албаны тухай хууль, Засгийн газраас хэрэгжүүлж байгаа орон сууцны хөтөлбөр, ҮСХ-ны “Албан хаагчдын орон сууц, амьдрах орчин нөхцөлийг сайжруулах журам”-ын дагуу орон сууц, нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэхэд анхаарч ажиллаж ирсэн хэдий ч өнөөгийн байдлаар салбарын нийт албан хаагчдын 75 хувь нь өөрийн орон сууцгүй байгаа бөгөөд орон сууцны дарааллын эхний албан хаагч статистикийн салбарт тасралтгүй 28 жил ажиллаж байна. Нийт ажилтны ажлын ачаалал их, нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх санхүүгийн нөхцөл, боломж муу байгаа нь статистикийн салбарын ажилтны тогтвор суурьшлыг хангах, мэргэшүүлэхэд сөргөөр нөлөөлж байгаа нь тулгамдаж байгаа асуудлын нэг юм.

9.2.2.Зорилт:

9.2.2.1.статистикийн салбарын ажилтнуудын амьдрах нөхцөлийг сайжруулах, цалин хөлсийг нэмэгдүүлэх, тэдний нийгмийн баталгааг үе шаттайгаар хангах замаар тогтвор суурьшилтай ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

9.2.3.Ажилтны нийгмийн батагааг хангах хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

9.2.3.1.төрийн албан хаагчийн орон сууцны хөтөлбөрт салбарын ажилтнуудыг өргөнөөр хамруулах, хөнгөлөлттэй эзэлийн квотыг нэмэгдүүлэх;

9.2.3.2.ажлын онцлогийг үндэслэж статистикийн салбарын албан хаагчдын орон сууцны асуудлыг шийдвэрлэхэд Улсын Их Хурал, Засгийн газар, төрийн байгууллагын дэмжлэг, туслалцаа авах;

9.2.3.3.ажилтны хувийн орон сууц барих, газар эзэмшихэд байгууллагын зүгээс дэмжлэг үзүүлэх;

9.2.3.4.ажиллагсдын ур чадвар, бүтээмжийг дээшлүүлэх замаар цалин хөлсийг нэмэгдүүлэх;

9.2.3.5.ажилтныг ажлын үр дүнгээр урамшуулах системийг боловсронгуй болгох;

9.2.3.6.ажилтныг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт жил бүр хамруулж, эрүүл мэндийг нь хамгаалах арга хэмжээ авах;

9.2.3.7.байгууллагын дотоод зохион байгуулалт, ажиллах орчин, нөхцөлийг сайжруулах.

9.2.4.Ажилтны нийгмийн баталгааг хангаснаар дараах үр дүнд хүрнэ:

9.2.4.1.хүний нөөцийн бодлого сайжирч, албан хаагчид тогтвор суурьшилтай ажиллана;

9.2.4.2.ажилтны амьдрах орчин, нөхцөл сайжирснаар ажлын чанар, бүтээмж нэмэгдэнэ.

9.3.Ажилтны сургалтын баазыг өргөтгөх, чадавхижуулах:

9.3.1.Өнөөгийн байдал, тулгамдсан асуудал:

9.3.1.1.сургалт, сурталчилгааны танхимыг бий болгож, дотоодын төрөлжсөн сургалт, тооллого, судалгааны семинар зохион байгуулж байна. Цаашид сургалтын төв болгон үйл ажиллагааны цар хүрээг өргөжүүлэх, сургалт, судалгаа, мэдээллийн үйл ажиллагааг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна.

9.3.2.Зорилт:

9.3.2.1.сургалтын төв бий болгож, сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, техник хэрэгслийн хангамжийг сайжруулах, багшлах боловсон хүчнийг бүрдүүлэн, судалгааны ажилтныг бэлтгэн төлөвшүүлнэ.

9.3.3.Ажилтны сургалтын баазыг өргөтгөх, чадавхижуулах хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

9.3.3.1.сургалтын танхимыг өргөтгөж сургалт, судалгаа, мэдээллийн төв болгон өргөжүүлэх;

9.3.3.2.сургалтын хөтөлбөрийг боловсронгуй болгож, багшлах боловсон хүчин, сургагч нарыг бэлтгэх;

9.3.3.3.олон улсын сургалт, семинарыг Монгол Улсад зохион байгуулах чадавхийг дээшлүүлэх;

9.3.3.4.статистикийн мэдээлэгч, хэрэглэгч нарт зориулсан сургалт, семинарыг зохион байгуулах;

9.3.3.5.статистикийн системийн ажилтнуудыг сургах, давтан сургах, мэргэшүүлэх ажлыг өөрийн сургалтын төвд хэрэгжүүлэх;

9.3.3.6. сургалтын төвийн техник хэрэгслийн хангамжийг сайжруулах.

9.3.4. Сургалтын баазыг өргөтгөн чадавхижуулснаар дараах үр дүнд хүрнэ:

9.3.4.1. статистикийн салбарын боловсон хүчний чадавхи бэхжинэ;

9.3.4.2. статистикийн мэдээллийг хэрэглэгчийн боловсрол бэхжинэ.

АРАВ. ХӨТӨЛБӨРИЙН САНХҮҮЖИЛТ

10.1. Хөтөлбөрийн санхүүжилтийн эх үүсвэр нь улсын болон орон нутгийн төсөв, статистикийн салбарыг хөгжүүлэх Монстат төсөл, хандивлагч орон, хамтран ажилладаг байгууллагын дэмжлэг, тусалцаа, бусад эх үүсвэрээс бүрдэнэ.

10.2. Хөтөлбөрийг 13.3 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөд багтаан хэрэгжүүлнэ.

АРВАН НЭГ. ХӨТӨЛБӨРИЙН УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

11.1. ҮСХ нь энэхүү хөтөлбөрийг төв, орон нутагт хэрэгжүүлэх ажлыг хариуцан гүйцэтгэх ба хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангах ажлын алба ажиллана.

11.2. Хөтөлбөрийн хяналтын үйл ажиллагааг Монстат төслийн зохицуулах баг, хөтөлбөрийн хяналтын хороо хариуцан гүйцэтгэж, хөтөлбөрийн биелэлтийг Улсын Их Хуралд жил тутам тайлагнаж байна.

АРВАН ХОЁР. ХӨТӨЛБӨРИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛСНЭЭР ХҮРЭХ ҮР ДҮН

12.1. "Үндэсний тооцооны систем-93"-ийг нэвтрүүлэх ажил эрчимжиж, "ҮТС-2008"-ийг нэвтрүүлэх бэлтгэлийг хангана.

12.2. Бизнес регистрийг олон улсын стандартад нийцүүлж, статистик нэгжид тулгуурласан түүвэр судалгааг явуулдаг болно.

12.3. Олон улсын стандартад нийцсэн үндэсний стандарт ангилал болон аргачлал, арга зүйг боловсруулж мөрдөнө.

12.4.Салбарын статистик мэдээллийн чанар, хамралт сайжирна.

12.5.Мастер түүврийн дизайн боловсруулж жижиг, дэвсгэрийн хэмжээнд тооцоолол хийдэг болсон байна.

12.6.Статистикийн системийн хэмжээнд нэгдсэн онлайн сүлжээнд холбогдож, мэдээллийн технологийн шинэчлэл хийсэн байна.

12.7.Статистикийн гадаад хамтын ажиллагаа өргөжиж, олон улсын тавцанд үндэсний статистикийн нэр хүнд өснө.

12.8.Мэргэшсэн, чадварлаг хүний нөөц бүрдэж, тогтвор суурьшилтай ажиллах нөхцөл бүрдэнэ.

12.9.Хэрэглэгчийн хэрэгцээ, шаардлагыг хангасан, олон улсын жишигт нийцсэн статистикийн нэгдсэн тогтолцоо төлөвшинэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2011 оны 12 дугаар
сарын 22-ны өдөр

Дугаар 62

Улаанбаатар
хот

“Үндэсний үйлдвэрлэгчдийг дэмжих, ажлын байр нэмэгдүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 43 дугаар зүйлийн 43.1 дэх хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.“Үндэсний үйлдвэрлэгчдийг дэмжих, ажлын байр нэмэгдүүлэх зарим арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын 2011 оны 6 дугаар сарын 03-ны өдрийн 30 дугаар тогтоолын 2 дахь заалтын 1 дэх дэд заалтын “нэгдүгээр зэргийн” гэснийг хассугай.

2.Энэ тогтоолыг 2011 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2011 оны 12 дугаар
сарын 23-ны өдөр

Дугаар 63

Улаанбаатар
хот

Хуулийн төсөл буцаах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.5 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Засгийн газраас 2010 оны 7 дугаар сарын 08-ны өдөр Улсын Их Хуралд Төсвийн тухай хуулийн төсөлтэй хамт өргөн мэдүүлсэн Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн албан татварын хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Байгалийн ургамал ашигласны төлбөрийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг хэлэлцэх шаардлагагүй гэж хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх нь үзсэн тул хууль санаачлагчид нь буцаасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2011 оны 12 дугаар
сарын 23-ны өдөр

Дугаар 66

Улаанбаатар
хот

Хуулийн төсөл буцаах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.3.7 дахь заалтыг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Улсын Их Хурлын гишүүн Н.Батбаяр, Ч.Сайханбилэг, Ө.Энхтүвшин, Д.Загджав, Ц.Цэнгэл нараас 2011 оны 12 дугаар сарын 16-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг нэгдсэн хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх хэлэлцэх шаардлагагүй гэж үзсэн тул хууль санаачлагчид нь буцаасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДЭД ДАРГА**

Н.ЭНХБОЛД

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2011 оны 12 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 67

Улаанбаатар
хот

Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тойрог байгуулах, тойргийн мандатын тоо, дугаар, нутаг дэвсгэр, төвийг тогтоох тухай

Монгол Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1.Энэ тогтоолын 2-т зааснаас бусад аймаг тус бүрийг сонгуулийн нэг тойрог, нийслэлийг сонгуулийн зургаан тойрог болгож, Улсын Их Хурлын сонгуулийн нийт 26 тойрог байгуулсугай.

2.Улсын Их Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.2-т заасныг үндэслэн Дорноговь, Говьсүмбэр аймгийг нэгтгэн сонгуулийн нэг тойрог болгосугай.

3.Улсын Их Хурлын сонгуулийн тойргийн дугаар, нутаг дэвсгэр, төв, тойрог бүрд ногдох Улсын Их Хурлын гишүүний мандатын тоог хавсралтаар баталсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Д.ДЭМБЭРЭЛ

Монгол Улсын Их Хурлын 2011 оны
67 дугаар тогтоолын хавсралт

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН СОНГУУЛИЙН ТОЙРОГ

Тойргийн дугаар	Тойргийн нутаг дэвсгэр	Тойргийн төв	Тойрогт ногдох мандатын тоо
1	Архангай	Эрдэнэбулган сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2
2	Баян-Өлгий	Өлгий сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2
3	Баянхонгор	Баянхонгор сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2

4	Булган	Булган сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	1
5	Говь-Алтай	Есөнбулаг сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	1
6	Дорноговь Говьсүмбэр	Сайншанд сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	1
7	Дорнод	Хэрлэн сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2
8	Дундговь	Сайнцагаан сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	1
9	Завхан	Улиастай сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2
10	Өвөрхангай	Арвайхээр сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2
11	Өмнөговь	Даланзадгад сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	1
12	Сүхбаатар	Баруун-Урт сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	1
13	Сэлэнгэ	Сүхбаатар сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2
14	Төв	Зуунмод сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2
15	Увс	Улаангом сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2
16	Ховд	Жаргалант сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2
17	Хөвсгөл	Мөрөн сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2
18	Хэнтий	Хэрлэн сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2
19	Дархан-Уул	Дархан сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2
20	Орхон	Баян-Өндөр сум, Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар	2
21	Хан-Уул Багахангай Багануур дүүрэг	Хан-Уул дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар	2
22	Баянзүрх Налайх дүүрэг	Баянзүрх дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар	3
23	Сүхбаатар дүүрэг	Сүхбаатар дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар	2

24	Чингэлтэй дүүрэг	Чингэлтэй дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар	2
25	Баянгол дүүрэг	Баянгол дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар	2
26	Сонгинохайрхан дүүрэг	Сонгинохайрхан дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар	3
ДҮН			48

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2011 оны 12 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 237

Улаанбаатар
хот

Элчин сайдыг эгүүлэн татах, томилох тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн гучин гуравдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 5, “Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай” хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 3, “Дипломат албаны тухай” хуулийн 16 дугаар зүйлийн 16.1 дэх хэсгийг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Тунис Улсад суугаа Онц бөгөөд Бүрэн Эрхт Элчин сайд Бүрэнжаргалын Орсоог эгүүлэн татаж, Монгол Улсаас Бүгд Найрамдах Тунис Улсад суух Онц бөгөөд Бүрэн Эрхт Элчин сайдаар Шүхэрийн Алтангэрэлийг томилсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Ц.ЭЛБЭГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2011 оны 12 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 271

Улаанбаатар
хот

Зарим хүмүүсийг шүүгч, ерөнхий шүүгчийн албан тушаалаас чөлөөлөх тухай

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1, Шүүхийн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлийн 32.4, 58 дугаар зүйлийн 58.1.4 дэх заалтыг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Тэтгэвэр тогтоолгох насанд хүрсэн тул Дуламын Пунцагийг Улсын

Дээд шүүхийн шүүгчийн, Лувсангийн Баяраг Сэлэнгэ аймгийн шүүхийн шүүгч, ерөнхий шүүгчийн, Бамбарын Баасанхүүг Өвөрхангай аймгийн шүүхийн шүүгч, ерөнхий шүүгчийн албан тушаалаас,

Бүрэн эрхийн хугацаа нь дуусгавар болсонтой холбогдуулан Данзангийн Сарантуяаг Говь-Алтай аймаг дахь сум дундын шүүхийн ерөнхий шүүгчийн, Бадарчийн Бямбахорлоог Сэлэнгэ аймаг дахь сум дундын 2 дугаар шүүхийн ерөнхий шүүгчийн, Жамбалын Мөнхтуяаг Төв аймаг дахь сум дундын 1 дүгээр шүүхийн ерөнхий шүүгчийн албан тушаалаас тус тус чөлөөлсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Ц.ЭЛБЭГДОРЖ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2011 оны 10 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 291

Улаанбаатар
хот

Журам батлах тухай

Ан агнуурын тухай хуулийн 3¹.2.4-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Агнуур зохион байгуулалтын мэргэжлийн байгууллагын ажиллах журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.
2. Журмын хэрэгжилтийг зохион байгуулж, биелэлтэд нь хяналт тавьж ажиллахыг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд Л.Гансүх, аймгийн Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

С.БАТБОЛД

**БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ
ЖУУЛЧЛАЛЫН САЙД**

Л.ГАНСҮХ

Засгийн газрын 2011оны 291 дүгээр
тогтоолын хавсралт

**АГНУУР ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН МЭРГЭЖЛИЙН
БАЙГУУЛЛАГЫН АЖИЛЛАХ ЖУРАМ**

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Агнуурын амьтны тархац нутаг, тоо толгой, сүргийн бүтэц, нөхөн үржил, агнуурын нөөцийг судлан тогтоох, тухайн агнуурын бүс

нутгийн ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөө болон агнуурын амьтны санг хамгаалах, тогтвортой ашиглах үндэслэл боловсруулах болон агнуур зохион байгуулалтын мэргэжлийн байгууллага (цаашид “мэргэжлийн байгууллага” гэх)-ын эрх, үүрэг, үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулахад энэхүү журмын зорилго оршино.

1.2. Энэхүү журамд хэрэглэсэн дараахь нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

1.2.1. “Агнуур зохион байгуулалт” гэж агнуурын амьтны тархац нутаг, тоо толгой, сүргийн бүтэц, нөхөн үржил, агнуурын нөөцийг судлан тогтоож, түүний үндсэн дээр тухайн агнуурын бүс нутгийн ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулах ажлыг;

1.2.2. “Захиалагч” гэж хариуцаж байгаа газар нутагтаа агнуур зохион байгуулалт хийлгэхээр захиалга өгсөн, ан амьтныг хамгаалах, өсгөн үржүүлэх, тогтвортой ашиглах талаар батлагдсан ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөг үйл ажиллагаандаа хэрэглэх аймаг, сумын Засаг дарга, аж ахуйн нэгж, байгууллага, нөхөрлөлийг хэлнэ.

1.3. Аймаг, сум нь нутаг дэвсгэртээ, аж ахуйн нэгж, байгууллага, нөхөрлөл нь тус тусын эзэмшиж байгаа газар нутагтаа агнуур зохион байгуулалт хийлгэнэ.

1.4. Сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал нь агнуурын амьтны тархац нутагт ан амьтныг агнах, барих агнуурын бүс нутгийг Ан агнуурын тухай хуулийн 3.3-т заасны дагуу энэ журмын 2.4-т заасан ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөг үндэслэн тогтооно.

1.5. Аймаг, сумын Засаг дарга нь агнуурын нөөцийг хамгаалах, өсгөн үржүүлэх зорилгоор тодорхой агнуурын бүс нутгийг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу орон нутгийн хамгаалалтад авах асуудлыг тухайн шатны иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хуралд оруулан шийдвэрлүүлж болно.

Хоёр. Агнуур зохион байгуулалтын төрөл

2.1. Агнуур зохион байгуулалтыг дараахь төрөлд ангилна:

2.1.1. ерөнхий агнуур зохион байгуулалт;

2.1.2. нарийвчилсан агнуур зохион байгуулалт.

2.2. Ерөнхий агнуур зохион байгуулалтыг аймгийн нутаг дэвсгэрт хийх бөгөөд ан амьтны тархац нутаг, биологийн болон агнуурын нөөц, агнуурын амьтны нас, хүйсний бүтэц, нөхөн үржлийн чадавхийг

судалсны үндсэн дээр агнуурын бүс нутгийн хилийн зааг, хэмжээг тогтоож, ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөний төсөл боловсруулна.

2.3. Нарийвчилсан агнуур зохион байгуулалтыг сум, аж ахуйн нэгж, байгууллага, нөхөрлөлийн хариуцан хамгаалж байгаа газар нутагт хийнэ. Агнуурын бүс нутаг дахь ашиглаж болох агнуурын амьтны төрөл, тоо хэмжээг тогтоож, ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөний төсөл боловсруулна.

2.4. Ан агнуурын тухай хуулийн 3¹.3.2-т заасны дагуу энэхүү журмын 2.2-т заасан аймгийн ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөг байгаль орчны асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага батална.

2.5. Энэхүү журмын 2.3-т заасан ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөг батлагдсан ерөнхий агнуур менежментийн төлөвлөгөөг үндэслэн аймгийн Засаг дарга батална.

Гурав. Агнуур зохион байгуулалтын мэргэжлийн байгууллагын бүрэн эрх, хийж гүйцэтгэх ажлын дараалал

3.1. Агнуур зохион байгуулалтын мэргэжлийн байгууллага нь Ан агнуурын тухай хуулийн 12¹.3-т заасан эрх, үүргээс гадна дараахь бүрэн эрхийг хэрэгжүүлнэ:

3.1.1. ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөнд агнуурын бүс нутгийн хэмжээ, хил хязгаарыг аймаг, сумын хэмжээнд тогтоох санал, үндэслэл боловсруулах;

3.1.2. агнуур зохион байгуулалтын ажил гүйцэтгэхэд шаардагдах мэдээ, баримтыг холбогдох мэдээллийн сангаас зохих журмын дагуу авч ашиглах;

3.1.3. өөрийн гүйцэтгэсэн агнуур зохион байгуулалтын ажлын тайлан, ан амьтны тархац, нэмэлт судалгааны дүнг гаргаж өгөх;

3.1.4. батлагдсан ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд хяналт тавьж, технологийн горим, техникийн шаардлага зөрчсөн тохиолдолд хариуцлага тооцох саналыг эрх бүхий байгууллага, албан тушаалтанд уламжлах;

3.1.5. агнуур зохион байгуулалтын ажилд дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх, хэрэглээний хангамж, ажлын чанарыг сайжруулах арга хэмжээ авах;

3.1.6. агнуурын нөөцийг харгалзан тухайн агнуурын бүс нутагт ан амьтныг агнах, барихыг тодорхой хугацаагаар хориглох саналаа аймаг, сумын Засаг даргад уламжлах.

3.2. Агнуур зохион байгуулалтын ажлыг дараахь үе шаттайгаар явуулна:

3.2.1. бэлтгэл ажил хангах;

3.2.2. хээрийн хайгуул судалгаа хийх;

3.2.3. хээрийн хайгуул судалгааны үр дүнг боловсруулах;

3.2.4. агнуур зохион байгуулалтын тайлан, дүгнэлт, ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөний төслийг хүлээлгэн өгөх.

3.3. Бэлтгэл хангах ажлын хүрээнд дараахь үйл ажиллагаа явуулна:

3.3.1. агнуур зохион байгуулалт хийх газрын төлөв байдал, эзэмшил, ашиглалттай холбогдсон мэдээлэл цуглуулах, өмнөх агнуур зохион байгуулалтын ажлын тайлан, зураглалтай танилцах, агнуур зохион байгуулалтын ажилд шаардагдах техник хэрэгслийг бэлтгэж газрын зурагт шаардлагатай тэмдэглэгээ (гол, нуур, зам, агнуурын бүс нутгийн хил, өвөлжөө, хаваржаа, намаржаа, зуслангийн байршил, малын төрөл, тоо, эрүүл мэнд, өвчний байдал, геологийн хайгуулын болон ашиглалтын талбай, агнуурын санд нөлөөлж болох бусад хүчин зүйлсийн байршил г.м) оруулах;

3.3.2. агнуур зохион байгуулалт хийлгэх тухай захиалагчийн шийдвэрийн дагуу гүйцэтгэх ажлын хуваарь, хугацааг нарийвчлан гаргах;

3.3.3. ерөнхий агнуур зохион байгуулалтын ажилд 1:100.000-гаас 1:1.000.000 масштабтай байр зүйн зураг, нарийвчилсан агнуур зохион байгуулалтын ажилд 1:100.000 масштабтай байр зүйн зураг, 1:60.000-гаас багагүй нарийвчлалтай сансрын зураг ашиглах;

3.3.4. ерөнхий агнуур зохион байгуулалтын ажил хийх тохиолдолд нийт талбайн 50-иас доошгүй хувьд, нарийвчилсан агнуур зохион байгуулалтын ажил хийх тохиолдолд 80-аас доошгүй хувьд нь сорилын талбайг сонгож авах;

3.3.5. агнуур зохион байгуулалт хийлгэх гэж байгаа захиалагчтай гэрээ байгуулах.

3.4. Хээрийн хайгуул судалгаа хийх ажлын хүрээнд дараахь үйл ажиллагаа явуулна:

3.4.1. хээрийн хайгуул судалгааны үед мөрдөгдөх заавар, аргачлал, маягт, бусад баримт бичгийг бүрдүүлэх;

3.4.2. агнуурын бүс нутаг дахь ан амьтны зүйлийн бүрдэл, агнуурын үндсэн зүйлийн биологийн болон агнуурын нөөц, нөхөн үржлийн чадавхи, нас, хүйсний бүтэц, байршил, тархац нутаг, ашиглах тоо хэмжээг тогтоох;

3.4.3. ан амьтны агнуурын нөөцийг тогтооход тохиромжтой хугацааг сонгох;

3.4.4. агнуурын бүс нутгийн үнэлгээ хийхдээ айл өрх, малын байршил, бэлчээр, идэш тэжээлийн нөөц, ургамал, нэгж талбай дахь ургамлын масс, идэш тэжээлийн өрсөлдөгч, дайсагнагч зүйлүүдийн элбэгшлийн байдал, агнуурын бүс нутгийн агнуурын амьтны санд нөлөөлж байгаа хүчин зүйлийг үнэлэх;

3.4.5. орон нутгийн мэргэжилтэн, байгаль хамгаалагч, байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, иргэдээс ан амьтны байршил, нөөцөд нөлөөлөх хүчин зүйл, шилжилт хөдөлгөөн, ашиглалтын талаар мэдээ авах;

3.4.6. хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны хууль тогтоомжийг чанд мөрдөх.

3.5. Хээрийн хайгуул судалгааны үр дүнг боловсруулах ажлын хүрээнд дараахь үйл ажиллагаа явуулна:

3.5.1. хээрийн хайгуул судалгааны явцад цуглуулсан мэдээ, мэдээллийг боловсруулан нэгтгэх. Энэ үйл ажиллагаанд дараахь аргачлалыг ашиглана:

-агнуурын амьтны тархац нутгийн талбайг тогтооходоо газар зүйн мэдээллийн программ хангамж, тэдгээрийн холбогдох өргөтгөлүүдийг ашиглах;

-агнуурын хөхтөн амьтны эзэмшил нутгийг тогтооходоо олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн орчин үеийн арга зүй, тооцооны программыг

уламжлалт аргатай зөв хослуулан үндэсний хэмжээнд нутагшуулах, хэрэглэх (агнуурын хөхтөн амьтны эзэмшил нутаг гэдэг нь тархац нутгийнхаа хүрээнд харьцангуй тогтвортой байршдаг газар нутгийг ойлгоно);

-агнуурын амьтны биологийн нөөц болон агнуурын бүс нутгийг үнэлэхдээ олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн аргаас гадна эрдэм шинжилгээний байгууллагаар батлагдсан бусад арга зүйг ашиглах;

-боловсруулалтад тусгай программ ашиглаж байгаа бол статистик тооцооны болон газар зүйн мэдээллийн программ хангамжуудтай харилцан зохицсон, мэдээг чөлөөтэй хөрвүүлэх боломжтой байх;

-амьтны зүйлүүдийн нас, хүйсийг тодорхойлохдоо өнгө зүс, биеийн болон эврийн хэлбэр зэрэг шинжүүдийг ашиглах.

3.5.2. агнуур зохион байгуулалтын талаар оролцогч талуудын төсөөлөл бүхий хэлэлцүүлэг зохион байгуулах. Энэ ажлын хүрээнд дараахь асуудлыг хэлэлцсэн байна:

-агнуур зохион байгуулалтын тайлан, дүгнэлт, агнуурын нөөцийг хамгаалах, тогтвортой ашиглах, өсгөн үржүүлэхтэй холбогдсон арга хэмжээний төлөвлөлт, хэрэгжүүлэх арга хэлбэр, агнуурын амьтны тархацын болон нягтшилын зураг, ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөний төсөл;

-агнуур зохион байгуулалттай холбоотой захиалагч, мэргэжлийн байгууллага болон бусад байгууллага, иргэдийн санал, хүсэлтийг хэлэлцэн тэмдэглэл хөтөлсөн байна.

3.6. Агнуур зохион байгуулалтын тайлан, дүгнэлт, ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөний төслийг захиалагчдад хүлээлгэн өгөх ажлын хүрээнд дараахь үйл ажиллагаа явуулна:

3.6.1. ерөнхий агнуур зохион байгуулалтын тайлан, дүгнэлт, ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөний төслийг захиалагч болох аймгийн Засаг даргад хүлээлгэн өгөх;

3.6.2. агнуурын бүс нутгийн нарийвчилсан агнуур зохион байгуулалтын тайлан, дүгнэлт, ан агнуурын менежментийн төлөвлөгөөний төслийг захиалагчдад буюу сумын Засаг дарга, аж ахуйн нэгж, байгууллагын удирдлагад хүлээлгэн өгөх.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2011 оны 10 дугаар
сарын 26-ны өдөр

Дугаар 303

Улаанбаатар
хот

Хөтөлбөр батлах тухай

“Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн тухай” Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын 182 дугаар конвенцийн 6 дугаар зүйлийн 1, Засгийн газрын 2008-2012 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.5.9 дүгээр заалтыг тус тус хэрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг устгах Үндэсний хөтөлбөрийг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг баталж, хэрэгжилтийг улсын хэмжээнд удирдан зохион байгуулахыг Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн сайд Т.Ганди, Үндэсний хөгжил, шинэтгэлийн хороо (Ч.Хашчулуун)-нд даалгасугай.

3. Хөтөлбөрт тусгагдсан зорилт, үйл ажиллагааг өөрийн эрхлэх ажлын хүрээнд болон нутаг дэвсгэрийнхээ хэмжээнд хэрэгжүүлж ажиллах, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг 2012 оноос эхлэн жил бүрийн эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл, төсөвт тусгах, гадаадын зээл, тусламжийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх арга хэмжээ авч ажиллахыг Монгол Улсын Шадар сайд М.Энхболд, Сангийн сайд С.Баярцогт, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Ц.Нямдорж, Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайд Ё.Отгонбаяр, Эрүүл мэндийн сайд С.Ламбаа, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд Т.Бадамжунай, Эрдэс баялаг, эрчим хүчний сайд Д.Зоригт, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

4. Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагаас санаачлан жил бүрийн 6 дугаар сарын 12-ны өдөр тэмдэглэдэг “Хүүхдийн хөдөлмөрийн эсрэг Дэлхийн өдөр”-өөр хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явц, үр дүнг иргэдэд мэдээлж байхыг Засгийн газрын гишүүд, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

С.БАТБОЛД

**НИЙГМИЙН ХАМГААЛАЛ,
ХӨДӨЛМӨРИЙН САЙД**

Т.ГАНДИ

Засгийн газрын 2011 оны 303 дугаар
тогтоолын хавсралт

ХҮҮХДИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН ТЭВЧИШГҮЙ ХЭЛБЭРИЙГ УСТГАХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийн өнөөгийн байдал

Үндэсний статистикийн хорооноос 2006-2007 онд явуулсан “Монголын хүүхдийн хөдөлмөрийн судалгааны тайлан”-гаас үзэхэд Монгол Улсад 5-17 насны хүүхдийн 11,5 хувь буюу 71330 хүүхэд ажил эрхэлж байна. Хүүхдийн ажил эрхлэлтийн түвшин 2002-2003 оны байдлаар 10,1 хувь байснаа 2006-2007 онд 11,5 хувьд хүрч өссөн байна. Ажил эрхэлж байгаа хүүхдийн 88,9 хувь нь хөдөө аж ахуйн салбарт байна. Нийт ажил эрхэлж байгаа хүүхдийн 89,5 хувь нь өрхийн бизнесийн үйл ажиллагаанд цалин хөлсгүйгээр оролцогч, 8,8 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 1,6 хувь нь зохих цалин хөлстэй оролцогч хэлбэрээр ажил эрхэлж байна. Мөн нийт ажил эрхэлж байгаа хүүхдийн 16,0 хувь буюу 11400 орчим хүүхэд насанд хүрээгүй хүнийг ажиллуулахыг хориглосон ажлын байранд, уртасгасан цагаар, эсвэл хүнд, хортой нөхцөл бүхий ажлын байранд ажиллаж байна.

Хүүхдийн хөдөлмөр хөдөө орон нутагт хот, суурингаас илүү ашиглагдаж байгаа бөгөөд хөвгүүд охидоос илүү хамрагдаж байгаа нь судалгаагаар тогтоогдсон¹. Долоо хоногт ажилласан цагийн тоогоор авч үзвэл нийт ажил эрхэлж байгаа хүүхдийн 60,5 хувь² нь хүүхдийн хөдөлмөр эрхэлж байна.

Үндэсний статистикийн хорооноос 2010 оны I улиралд Улаанбаатар хотод явуулсан “Насанд хүрсэн биеэ үнэлэгчид болон бэлгийн мөлжлөгт өртсөн хүүхдийн талаархи туршилтын түүвэр судалгаа”-гаар нийслэлд үйлчилгээний газруудад биеэ үнэлж байгаа 43, харин зуучлагчийн эрхшээл дор бэлгийн мөлжлөгт (хүний наймаанд) өртсөн 140 орчим хүүхэд байна гэсэн тоо гарчээ. Энэ нь хүүхдийн хөдөлмөрийн ийм төрлийн тэвчишгүй хэлбэр далдуур нэлээд өргөжиж болзошгүйг харуулж байна. Түүнчлэн хүүхдийн нэрээр гуйлга гуйх, хүүхдээр гуйлга гуйлгах явдал цөөнгүй гарч байна.

¹ I OOA, I A-ai Ooooeei nai, Ayeoeei aai e bai daonai “I i i a e Onui Ooooeei o a e i o d aa caeoo-ooai aae yoe yoe eai ee a ooe” noaeeaaai u daeeai, 2009

² Yaa yoe ei 26549 i u 5-11 i aai u, 1409 i u 12-14 i aai u, 5730 i u 15-17 i aai u Ooooy aaei a.

хүүхдүүд албан бус хэвшилд аюултай, хүнд нөхцөлд ажил хийх, улмаар хууль бус үйл ажиллагаанд татагдан орж байна.

1.2. Хөтөлбөр боловсруулах үндэслэл

Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагаас 2006 онд “Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг 2016 он гэхэд устгах дэлхийн үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийг батлахдаа гишүүн орнуудын Засгийн газарт Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэр (цаашид “ХХТХ” гэнэ)-ийг устгах үндэсний хугацаат хөтөлбөрийг ажил олгогч, ажилчдын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах байгууллагатай хамтран боловсруулж хэрэгжүүлэхийг уриалсан юм.

Хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаар 2010 оны 5 дугаар сард Гаага хотноо хуралдсан Дэлхийн бага хурлаас 2016 он гэхэд ХХТХ-ийг устгах суурь зорилтыг хэрэгжүүлэх “Замын зураглал” хэмээх стратегийн баримт бичгийг батлан гаргаж, ХХТХ-ийг устгахад Засгийн газар тэргүүлэх үүрэгтэй болохыг онцлон тэмдэглэхийн зэрэгцээ үндэсний хэмжээний нэгдмэл бодлого, хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэхийг үүрэг болгосон. Монгол Улсын өргөн барьсан Хүүхдийн эрхийн конвенцийн хэрэгжилтийн гурав, дөрөвдүгээр илтгэлд НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн хорооноос өгсөн зөвлөмжид хүүхдийн хөдөлмөртэй тэмцэх бодлогыг тодорхойлох, энэ чиглэлээр хийж байгаа үйл ажиллагааг эрчимжүүлэх, хөдөлмөр эрхэлж байгаа хүүхдэд үзүүлэх нийгмийн үйлчилгээг өргөтгөх шаардлагатай байгааг онцлон тэмдэглэсэн байна.

Улсын Их Хурлаас баталсан Төрөөс хүн амын хөгжлийн талаар баримтлах бодлого, Төрөөс албан бус хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар баримтлах бодлого, Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлогын баримт бичиг болон Засгийн газрын 2008-2012 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг устгах талаар тодорхой зорилт тусгасан бөгөөд эдгээр зорилтыг хэрэгжүүлэхэд салбар дундын үйл ажиллагааны уялдааг хангах, орон нутгийн түвшинд тэдгээрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, тайлагнах механизмыг тодорхой болгох шаардлагатай байна.

Түүнчлэн хүүхдийн хөдөлмөрийн эрх зүйн зохицуулалтыг олон улсын хэм хэмжээнд нийцүүлэн шинэчлэх, эмзэг бүлгийн хүүхдийн суралцах, хөгжих, нийгмийн амьдралд оролцох боломжийг нэмэгдүүлэх, тэдэнд үзүүлэх эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ, нийгмийн халамжийн үйлчилгээний хүртээмж, чанарыг сайжруулах, хүүхдийн хөдөлмөрийг багасгах, тэвчишгүй хэлбэрийг устгах үйл ажиллагааг зорилтот бүлэгт

чиглэсэн хэлбэрээр зохион байгуулах, орон нутгийн оролцоог нэмэгдүүлэх, ХХТХ-т хандах олон нийтийн ойлголтыг дээшлүүлэх, хяналт, мэдээллийн тогтолцоог хөгжүүлэх ажлыг шинэ шатанд гаргах хэрэгтэй байна.

ХХТХ-ийг устгах үйл ажиллагааг бүх хүүхдэд чанартай суурь боловсролыг үнэ төлбөргүй эзэмшүүлэх, залуучуудын зохистой хөдөлмөр эрхлэлт болон өрхийн хөгжлийг дэмжих үйл ажиллагаатай уялдуулан хэрэгжүүлэх шаардлага гарч байна. Дээрх нөхцөл, байдлыг үндэслэн Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрүүдийг устгах Үндэсний хөтөлбөр (цаашид “Хөтөлбөр” гэнэ)-ийг боловсруулсан болно.

Хоёр. Хөтөлбөрийн зорилго, баримтлах зарчим

2.1. “Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг устгах тухай” Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын 182 дугаар конвенцийн үзэл санааг үндэслэл болгон хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг хориглох, хязгаарлах, түүнтэй тэмцэх үйл ажиллагааг бүх салбарт эрчимжүүлэх замаар 2016 он гэхэд Монгол Улсад хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг бүрэн устгахад хөтөлбөрийн зорилго оршино.

2.2. Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын 182 дугаар конвенцийн 3 дугаар зүйлд заасны дагуу хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэр гэдэгт дараахь ажлын төрлийг багтаана:

2.2.1. боолчлолын бүх хэлбэр, хүүхдийг худалдах, дамжуулан худалдах, барьцаалах, өрийн төлөөс, хамжлагын албат болгох, хүүхдийн хөдөлмөрийн мөлжлөг (хүүхдээр гуйлга гуйлгах, хүүхдийг албадан хөдөлмөр эрхлүүлэх);

2.2.2. хүүхдийн бэлгийн мөлжлөг буюу хүүхдийн биеийг үнэлэх, хүүхдийг садар самууны сурталчилгааны үйлдвэрлэл буюу садар самууны үзүүлбэрт ашиглах, зуучлах, санал болгох;

2.2.3. хүүхдийг хууль бус үйл ажиллагаанд ашиглах, зуучлах, санал болгох (хүүхдээр хулгай, дээрэм хийлгэх, мансууруулах бодис зөөлгөх, борлуулах, үйлдвэрлэх гэх мэт);

2.2.4. хүүхдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, ёс суртахуунд хор нөлөө үзүүлэх ажил буюу Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн сайдын 2008 оны 107 дугаар тушаалаар баталсан “Насанд хүрээгүй хүн ажиллуулахыг хориглосон ажлын байрны жагсаалт”-д заасан аюултай ажлын байр, ажил мэргэжил, эсвэл газрын дор болон хөдөлмөрийн хортой,

халуун, хүнд нөхцөлд хамаарах ажил гүйцэтгүүлэх, тэдгээртэй адилтгах ажил.

2.3. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхдээ дараахь зарчмыг баримтална:

2.3.1. хэрэгжиж байгаа төсөл, хөтөлбөр салбар дундын үйл ажиллагааны уялдаа, холбоонд тулгуурлах;

2.3.2. зорилтот бүлэгт чиглэсэн байх;

2.3.3. хүүхдийн эрхэд суурилсан байх;

2.3.4. нийгмийн түншүүд, иргэний нийгмийн болон олон улсын байгууллагын хамтын үйл ажиллагаанд түшиглэх;

2.3.5. гэр бүл, олон нийтийн оролцоонд суурилсан байх.

Гурав. Хөтөлбөрийн зорилт, үйл ажиллагааны чиглэл, хүрэх үр дүн

3. Хөтөлбөрийн зорилгыг хэрэгжүүлэхийн тулд дараахь зорилт дэвшүүлж байна:

3.1. Хүүхдийн эрхэд суурилах зарчимд нийцүүлэн хүүхдийн хөдөлмөрийг багасгах, ХХТХ-ийг хориглох, устгах чиглэлээр эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.1.1. хүүхдийн эрхийн тухай болон Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг устгах тухай Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын 182 дугаар конвенцид нийцүүлэн 18 нас хүрээгүй хүүхдийг тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөр эрхлэхээс хамгаалах, хүүхдийн хөдөлмөрийг тэвчишгүй хэлбэрээр ашигласан хэрэгт ногдуулах шийтгэлийг чангатгах, хэрэг бүртгэх, мөрдөн байцаах, шүүх үйл ажиллагааны явцад хохирогч хүүхдийг хамгаалах, эрхийг нь хангах чиглэлээр Эрүүгийн, Эрүүгийн байцаан шийтгэх болон Садар самуун явдалтай тэмцэх тухай зэрэг хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг боловсруулах;

3.1.2. Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасан насанд хүрээгүй хүний хөдөлмөрийн насны доод хязгаарыг олон улсын хэм хэмжээтэй нийцүүлэн тогтоох;

3.1.3. циркийн үзүүлбэр, уран нугаралт, акробат зэрэг

төрлөөр бага насны хүүхдийг сургах, дадлагажуулах, урлагийн тоглолт хийлгэхэд хүүхдийн эрх, хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй байдлыг хангах зохицуулалтыг бий болгох;

3.1.4. хурдан морь унаач хүүхдийн хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй байдлыг хангах үндэсний стандартыг боловсруулан баталгаажуулж мөрдүүлэх, хурдан морь унаач хүүхдийн эрхийг хамгаалах ажлыг зохион байгуулах;

3.1.5. хүүхдийн хөдөлмөрийг багасгах, ХХТХ-ийг хориглох, устгах зорилгод нийцүүлэн ХХТХ-т өртсөн болон гэмт хэргийн хохирогч болсон хүүхдэд үзүүлэх эрүүл мэнд, боловсрол, нийгмийн халамжийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр Хүүхдийн эрхийг хамгаалах тухай, Боловсролын тухай, Эрүүл мэндийн тухай, Нийгмийн халамжийн тухай зэрэг хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг боловсруулах;

3.1.6. тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөр эрхлүүлсний улмаас хүүхдийн амь нас, эрүүл мэнд нь хохирсон бол гэм буруутай этгээдээс нөхөн төлбөр гаргуулах эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх;

3.1.7. хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаархи хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд олон нийтийн хяналт тавих зохицуулалтыг холбогдох хууль тогтоомжид нэмэх.

Хүрэх үр дүн: Хүүхдийн эрхийг хамгаалах, ХХТХ-ийг хориглох, устгах, хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлыг зохицуулах үндэсний хууль тогтоомж нь хүүхдийн эрхийг хамгаалах, хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаархи олон улсын гэрээ, конвенци агуулгад бүрэн нийцсэн, боловсронгуй болсон байна.

3.2. Хүүхдийн хөдөлмөрийг багасгах, ХХТХ-ийг хориглох, устгах талаархи хууль сахиулах чадамжийг дээшлүүлэх 2 дугаар зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.2.1. хүүхдийн хөдөлмөрийн болон бэлгийн мөлжлөг, хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн гэмт хэргийг мөрдөн байцаах ажиллагааг мэргэшсэн прокурор, дагнасан мөрдөн байцаагчаар гүйцэтгүүлэх, хүүхдийн эрхийг хамгаалах зорилгоор энэ төрлийн гэмт хэргийг мөрдөн шалгах үйл ажиллагааг аймаг, дүүргийн түвшинд явуулдаг чадвартай болох;

3.2.2. хүүхдийн хөдөлмөрийн болон бэлгийн мөлжлөгийн

гэмт хэрэгтэй тэмцэх чиглэлээр мэргэжлийн хяналт, хууль сахиулах байгууллагын ажилтан, хүүхдийн байцаагч, прокурор, шүүгч, өмгөөлөгч нарыг мэргэшүүлэх, чадавхижуулах сургалтыг үе шаттай явуулах, энэ төрлийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлж байгаа ажлын талаар бусад улсын туршлагыг судлах;

3.2.3. хууль зүйн мэргэжил олгох их, дээд сургуулийн бакалаврын болон ерөнхий боловсролын сургуулийн холбогдох хичээлд насанд хүрээгүй хүний хөдөлмөр эрхлэлтийн зохицуулалт, хүүхдийн бэлгийн мөлжлөг, хүүхдийн эрхийг хамгаалах, тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөрөөс сэргийлэх, хүүхэд дамжуулан худалдах гэмт хэрэг гэсэн сэдвийг тусгах, шаардлагатай гарын авлагыг боловсруулах;

3.2.4. аймаг, дүүргийн хууль, эрх зүйн туслалцааны төвийг түшиглэн ХХТХ-ийн хохирогч хүүхдэд өмгөөллийн үнэ төлбөргүй үйлчилгээ, мэргэжлийн туслалцаа үзүүлэх ажлыг өргөжүүлэх;

3.2.5. хүүхдийн хөдөлмөрийн болон бэлгийн мөлжлөг, хүүхдийн наймааны гэмт хэргийн талаархи судалгааг тогтмолжуулах, энэ чиглэлээр цагдаагийн байгууллагын мэдээллийг боловсронгуй болгох, шүүхээр шийдвэрлэсэн хэргийн мэдээллийг ил тод болгох арга хэмжээ авах;

3.2.6. шашны сургуульд суралцаж байгаа хүүхдийн сурч, боловсрох эрх зөрчигдөхөөс хамгаалах, тэднийг бэлгийн болон бусад төрлийн хүчирхийллээс ангид байлгах асуудлаар судалгаа хийх, шаардлагатай арга хэмжээ авах, хяналт тавих;

3.2.7. циркийн үзүүлбэр үзүүлэгч, уран нугараач хүүхдийг гадаадад хөдөлмөр эрхлэхэд зуучилж байгаа хууль бус үйл ажиллагааг таслан зогсоох;

3.2.8. хөдөлмөрийн хууль тогтоомжийн биелэлтэд тавих хяналтыг хэрэгжүүлж байгаа мэргэжлийн хяналтын байгууллагын болон ҮЭ-ийн хөдөлмөрийн хяналтын улсын байцаагч, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн байцаагч, итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч нарт зориулан насанд хүрээгүй хүний хөдөлмөрийн харилцааны талаар үе шаттай сургалт зохион байгуулах, хүүхдийн хөдөлмөрийн байдалд шалгалт хийх, илэрсэн зөрчил, түүний мөрөөр авсан арга хэмжээний талаархи мэдээ, тайланг боловсронгуй болгох;

3.2.9. насанд хүрээгүй хүнийг ажиллуулахыг хориглосон

ажлын байрны жагсаалтыг мөрдөж байгаа байдалд хийх улсын үзлэгт албан бус хэвшил, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг бүрэн хамруулан тогтоосон хугацаанд явуулж байх, үнэлгээ өгч, дүгнэлт гаргах, шаардлагатай тохиолдолд уг жагсаалтад зарим нэмэлт, өөрчлөлт оруулах ажлыг зохион байгуулах.

Хүрэх үр дүн:

-хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн болон ХХТХ-тэй холбоотой гэмт хэргийг илрүүлэх, мөрдөн байцаах, прокурорын хяналт тавих, шүүх ажиллагааг гүйцэтгэх хууль сахиулах байгууллагын ажилтан, хүүхдийн байцаагч, прокурор, шүүгч, өмгөөлөгч нарын арга барил, ур чадвар сайжирч, энэ төрлийн гэмт хэргийг мөрдөн шалгах үйл ажиллагааг аймаг, дүүргийн түвшинд явуулдаг чадавхи бий болно.

-насанд хүрээгүй хүний хөдөлмөрийг зохицуулсан хууль тогтоомжийн биелэлтэд тавих хяналт сайжирсан байна.

3.3. Төрөөс бүх нийтийн ерөнхий боловсролыг үнэ төлбөргүй олгох асуудлын хүрээнд сургуулийн гадна байгаа хүүхдүүд, түүний дотор хөдөлмөр эрхэлж байгаа хүүхдийг бага, суурь боловсрол эзэмшүүлэх, мэргэжлийн боловсрол, сургалтад хамруулах, авъяас, чадварыг нь хөгжүүлэх ажлыг өргөжүүлэх 3 дугаар зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.3.1. сургуулийн гадна байгаа хүүхдийн тоо өндөр байгаа аймаг, сум, дүүрэг, түүний дотор ашигт малтмал хувиараа олборлогч төвлөрсөн орон нутагт албан бус хөдөлмөр эрхэлж байгаа, сургуулиас завсардсан хүүхдийн судалгааг гаргаж, тэднийг албан бус сургалтын дүйцсэн хөтөлбөрийн сургалтад бүрэн хамруулах, улмаар ерөнхий боловсролын сургуульд шилжүүлэн бага, дунд боловсрол эзэмшүүлэх, мэргэжлийн суурь болон үндсэн чадвар эзэмшүүлэх, мэргэжлийн боловсрол, сургалтад хамруулах;

3.3.2. албан бус сургалт явуулж байгаа “Гэгээрэл, хөгжил” төвүүдийн сургалтын орчин, нөхцөлийг сайжруулах, уг төвийн багш, ажилчид, орон нутгийн Засаг даргын Тамгын газар, дүүрэг, хорооны нийгмийн ажилтнуудын үйл ажиллагааны уялдаа, холбоог сайжруулах;

3.3.3. албан бус боловсролын төвийн захирал, арга зүйч, багш нарыг тогтвор суурьшилтай ажиллуулах талаар санал боловсруулах;

3.3.4. “Гэгээрэл, хөгжил” төвийн түргэвчилсэн сургалтаар суурь боловсрол эзэмшсэн, цаашид сурах эрмэлзэлтэй 15-17 насны хөдөлмөр эрхэлдэг хүүхдийг тэдний сонирхлын дагуу хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төв болон их, дээд сургуульд элсүүлж, мэргэжил эзэмшүүлэх, төгсөгчдийг ажлын байраар хангах, аж ахуйн нэгж, байгууллагын дэмжлэг авах зэрэг ажлыг холбогдох байгууллагатай хамтран зохион байгуулах;

3.3.5. ХХТХ-т өртсөн болон өртөх эрсдэлтэй хүүхдийг урлаг, спортоор дамжуулан төлөвшүүлэх, гоо зүйн боловсрол олгох ажлыг өргөжүүлэх, соёл, урлагийн болон биеийн тамирын байгууллагыг түшиглэн хүүхдийн авъяасыг тэтгэх, хөгжүүлэх сургалтыг зохион байгуулах.

Хүрэх үр дүн:

-сургуулийн гадна хөдөлмөр эрхэлж байгаа хүүхдүүд албан бус боловсролын сургалтад хамрагдаж, ерөнхий боловсролын сургуульд шилжин суралцсанаар бага, суурь, дунд боловсрол эзэмшигчдийн тоо нэмэгдсэн байна.

-сургуулийн гадна хөдөлмөр эрхэлж байгаа хүүхэд мэргэжлийн сургуульд суралцах боломж бүрдэнэ.

-ХХТХ-т өртсөн болон өртөх эрсдэлтэй хүүхдийн авъяас чадвар, мэдлэгийг урлаг, спортоор дамжуулан хөгжүүлж, төлөвшүүлнэ.

3.4. Хүнд нөхцөлд байгаа хүүхдийг суралцах тэгш боломжоор хангах, аливаа хэлбэрийн ялгаварлан гадуурхах явдлыг таслан зогсоох ажлыг өргөжүүлэн зохион байгуулах 4 дүгээр зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.4.1. албан бус боловсролын дүйцсэн хөтөлбөрөөр бага, суурь боловсрол нөхөн олгох сургалтад хамрагдсан хүүхдийг нас харгалзахгүйгээр “Үдийн цай”, “Үдийн хоол” хөтөлбөрт хамруулах, сурах бичиг, хичээлийн хэрэгсэл олгоход шаардагдах хөрөнгийг шийдвэрлэх;

3.4.2. бага, суурь боловсрол олгох албан бус боловсролын дүйцсэн хөтөлбөрийн сурах бичгийг боловсруулж, хэвлэх зардлыг төрөөс даах, сурах бичгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх;

3.4.3. бичиг үсгийн болон албан бус боловсролын дүйцсэн хөтөлбөр, амьдрах ухааны сургалтад хамрагдаж байгаа хүнд нөхцөлд

байгаа буюу ХХТХ-т өртсөн хүүхдийг төлөвшүүлэх, сургах, чадваржуулах арга зүйд багш, нийгмийн ажилтныг сургах;

3.4.4. хүүхдийг сургууль завсардуулахгүйгээр сургах, багш болон бусад хүүхдийн зүгээс хүүхдэд дарамт, шахалт үзүүлэх, хүчирхийлэл, ялгаварлан гадуурхалтын аливаа хэлбэр гаргахгүй байх ээлтэй суралцах орчин бүрдүүлэх асуудлаар ерөнхий боловсролын сургууль, багшийн ажлыг дүгнэх журамд өөрчлөлт оруулан мөрдүүлэх.

Хүрэх үр дүн:

-албан бус боловсролын сургалтын орчин сайжирч, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт нэмэгдсэн байна;

-хүүхдэд дарамт, шахалт, хүчирхийлэл, ялгаварлан гадуурхалтгүйгээр суралцах боломж бүрдэж, ХХТХ-ээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах чиглэлээр ерөнхий боловсролын сургууль, албан бус боловсролын болон нутгийн захиргааны байгууллагын хүлээх нийгмийн үүрэг, хариуцлага дээшилсэн байна.

3.5. ХХТХ-т өртсөн 15-17 насны хүүхдийг зохистой хөдөлмөр эрхлэлтэд бэлтгэх, аюулгүй ажилд шилжүүлэх, тэдний гэр бүлийн гишүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих ажлыг өргөжүүлэх 5 дугаар зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.5.1. хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйл ажиллагааны хүрээнд ажил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, мэргэжил эзэмшүүлэх, дадлагажуулах сургалтад сургууль завсардсан, насанд хүрээгүй хүүхдийг бүрэн хамруулах, ХХТХ-т өртсөн 15-17 насны хүүхдийг аюулгүй ажилд зуучилж, үр дүнг тооцох;

3.5.2. хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйл ажиллагааны хүрээнд хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэг болон мал малладаг өсвөр насны хүүхэд, залуусын бизнесийн мэдлэг, бүтээлч хандлагыг хөгжүүлэх, тэдний ирээдүйн зохистой хөдөлмөрийг дэмжсэн багц сургалтыг зохион байгуулах, бизнес инкубацийн үйлчилгээ үзүүлэх;

3.5.3. ХХТХ-т өртсөн хүүхдийн гэр бүлийн гишүүдийг хөдөлмөр эрхлэлтийн сургалт, мэргэжлийн суурь болон үндсэн чадвар олгох сургалтад үе шаттайгаар хамруулах, тэдний хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээг өрхийн хөгжлийн бодлоготой уялдуулах, орон нутгийн түвшинд төсөл, хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлэх;

3.5.4. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн хүрээнд туршин хэрэгжүүлж байгаа “Ажил олоход бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”-ийн хүрээг өргөтгөж хөдөлмөр эрхлэгч хүүхдийн эцэг, эх, гэр бүлийн гишүүдийг бүрэн хамруулах;

3.5.5. хөдөлмөр эрхлэгч хүүхдийн эцэг, эх, гэр бүлийн гишүүдийг болон хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрт өртсөн 15-17 насны хүүхдийг ажил эрхлэхэд дэмжлэг үзүүлсэн ажил олгогчийг урамшуулах механизмыг бий болгох.

Хүрэх үр дүн:

-ХХТХ-т өртсөн 15-17 насны хүүхдийн авъяас, сонирхол, хувийн болон нийгмийн хэрэгцээ, бие, сэтгэхүйн онцлогт тохирсон тусгай хөтөлбөрөөр тэднийг зохистой хөдөлмөр эрхлэхэд бэлтгэх, тэдний аюулгүй, бүтээлч хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих үйл ажиллагааны төрөл, хүртээмж нэмэгдсэн байна.

-ХХТХ-т өртсөн хүүхдийн гэр бүлийн гишүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төсөл, хөтөлбөр хэрэгжсэн байна.

3.6. ХХТХ-т өртсөн, эсвэл өртөх эрсдэлтэй, хүнд нөхцөлд байгаа болон эрх нь зөрчигдсөн хүүхдийн нийгмийн халамж, боловсрол, эрүүл мэндийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх 6 дугаар зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.6.1. ХХТХ-т өртсөн, өртөх эрсдэлтэй, хүнд нөхцөлд байгаа хүүхдүүд, тухайлбал оршин суух тодорхой хаяггүй, тэнэмэл амьдралтай, эцэг, эх нь архи дан согтуурах зэрэг хорт зуршилд автсан, үр хүүхдээ асран хамгаалах чадваргүй болсон, хөгжлийн бэрхшээлтэй, орон гэргүй зэрэг тодорхой шалтгааны улмаас хүүхдээ суралцуулах боломжгүй ерхийн хүүхдийг өдөр өнжүүлэх бүлэг, дотуур байранд эхний ээлжинд авах, дотуур байрны хүртээмж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлж төсвийн болон гадаад, дотоодын байгууллага, аж ахуйн нэгж, байгууллагын хөрөнгөөр хүүхдийн халамж, асрамжийн газрыг шинээр байгуулж, өргөтгөж;

3.6.2. ХХТХ-т өртсөн, өртөх эрсдэлтэй, хүнд нөхцөлд байгаа хүүхдэд үзүүлэх олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээний төрөл, хэлбэрийг нэмэгдүүлэх;

3.6.3. ХХТХ-т өртсөн, өртөх эрсдэлтэй, хүнд нөхцөлд байгаа хүүхэд ерөнхий боловсролын сургуульд албан бус сургалтад

суралцахад нь дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор хичээлийн хэрэгсэл, сурах бичиг, дүрэмт хувцсыг үнэ төлбөргүй олгох, үнийн хөнгөлөлт үзүүлэх;

3.6.4. ХХТХ-т өртсөн болон хүнд нөхцөлд байгаа, эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ авч чадахгүй байгаа эмзэг бүлгийн хүүхдийн эрүүл мэндийг хамгаалах зорилгоор дархлаажуулалтад хамруулах арга хэмжээ авах, тэдгээрийн эрүүл мэнд, биеийн өсөлт, хөгжлийн байдалд судалгаа хийж дүгнэлт гаргах, шаардлагатай эрүүл мэндийн үзлэг, шинжилгээнд хамруулах, эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх ажлыг зохион байгуулж хэрэгжүүлэх;

3.6.5. Цагдаагийн ерөнхий газрын харьяа “Хүүхэд хамгаалал, хаяг тогтоох төв”-ийн үйлчилгээг олон улсын жишиг, стандартын түвшинд хүргэх;

3.6.6. бэлгийн мөлжлөг, хүчирхийлэл, хүний наймааны хохирогч болсон хүүхдэд зориулсан хамгаалах байрыг дүүрэг болон аймгийн төвүүдийн нөхцөл байдлыг харгалзан байгуулж, үйлчилгээний шаардлага хангасан хамгаалах байрны зардлыг өмчийн хэлбэр харгалзахгүйгээр нийгмийн халамжийн сангаас олгодог болгох, хамгаалах байрны ажлын үр дүнд тавих хяналтыг сайжруулах;

3.6.7. бэлгийн мөлжлөг, хүчирхийлэлд өртөж хохирогч болсон хүүхдэд эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх, амь насыг нь аврах, бие махбодь болон сэтгэл зүйг нөхөн сэргээх нэг цэгийн үйлчилгээг аймгийн төв, томоохон сумдын эмнэлгийг түшиглэн байгуулах;

3.6.8. бэлгийн мөлжлөг, хүчирхийлэлд өртөж хохирогч болсон хүүхдийн бэлгийн замын халдварт өвчнийг эмчлэх, тэдэнд нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг харьяалал харгалзахгүйгээр үзүүлэх;

3.6.9. иргэний бүртгэлийн зөрчилтэйн улмаас нийгмийн халамж, эрүүл мэнд, боловсрол зэрэг нийгмийн суурь үйлчилгээнд хамрагдаж чадахгүй байгаа хүүхэд, тэдгээрийн эцэг, эхийн бичиг баримтын зөрчлийг арилгуулах, иргэний бүртгэлд хамруулах ажлыг зохион байгуулах.

Хүрэх үр дүн:

-ХХТХ-т өртсөн, өртөх эрсдэлтэй, хүнд нөхцөлд байгаа хүүхдэд үзүүлэх тусламж, үйлчилгээний төрөл, хүртээмж нэмэгдэж, санхүүгийн дэмжлэг сайжирсан байна.

-бэлгийн мөлжлөг, хүчирхийлэл, хүний наймааны хохирогч хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангах, эрхийг хамгаалах, нөхөн сэргээх үйлчилгээний хүртээмж, санхүүгийн дэмжлэг сайжирсан байна.

3.7. Хүүхдийн хөдөлмөрийг багасгах, ХХТХ-ийг хориглох, хязгаарлах, түүнтэй тэмцэх, устгахад нийгмийн түншүүдийн хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх 7 дугаар зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.7.1. барилга, аялал жуулчлал, уул уурхай, аж үйлдвэр, хөдөө аж ахуйн салбарын ажил олгогч эздийн болон мэргэжлийн холбоодын ажилтнуудад зориулан ХХТХ-ийг хориглох, түүнээс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаа болон залуусын зохистой хөдөлмөрийг дэмжих чиглэлээр сургалт явуулах;

3.7.2. албан болон албан бус хэвшилд ажиллаж байгаа залуучуудад зориулан зохистой хөдөлмөр эрхлэх, суралцах, аюултай ажлаас хамгаалагдах эрхийн талаархи зөвлөгөө, эрх зүйн туслалцааг Хууль зүйн зөвлөгөө өгөх төвөөр дамжуулан олгох;

3.7.3. ХХТХ-тэй тэмцэх чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа төрийн бус байгууллагуудтай хамтран ажиллаж тандалт, судалгаа хийлгэх;

3.7.4. ХХТХ-т өртсөн болон өртөх эрсдэлтэй хүүхдийг нөхөн сэргээх, хөгжүүлэх, төлөвшүүлэхэд чиглэсэн нийгмийн ажлын арга зүйг боловсруулах;

3.7.5. хурдан морь унаач болон мал маллаж байгаа хүүхдэд учруулж болзошгүй аюул, эрсдэлтэй үйлдлийг судлан тогтоох, түүнийг “Насанд хүрээгүй хүнийг ажиллуулахыг хориглох ажлын байрны жагсаалт”д тусган хориглох ажлыг зохион байгуулах;

3.7.6. аж ахуйн нэгж, байгууллага, жижиг, дунд үйлдвэр болон фермер, өрхийн аж ахуйд улсаас зээл олгох болзол, сонгон шалгаруулалтын нөхцөлд хүүхдийг аюултай, эрсдэлтэй ажил эрхлүүлэхгүй байх шалгуурыг нэмж тусган хэрэгжүүлэх;

3.7.7. хүүхдийн хөдөлмөрийг багасгах, ХХТХ-ийг хориглох, устгах зорилтыг хэрэгжүүлэх, 15 нас хүрсэн, хөдөлмөр эрхлэх сонирхолтой хүүхдийн зохистой хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих талаар хөдөө аж ахуйн хоршоолол, нөхөрлөл, фермер, өрхийн аж ахуй эрхлэгч нарт зориулсан гарын авлага бэлтгэх;

3.7.8. хүүхдийн хөдөлмөрийг багасгах, ХХТХ-ийг хориглох, устгах үйл ажиллагаа болон залуусын зохистой хөдөлмөрийн сэдвээр сэтгүүлчдийг мэргэшүүлэх сургалт явуулах;

3.7.9. хүүхдийн хүчирхийлэл, бэлгийн болон хөдөлмөрийн мөлжлөг, хүүхдийг дамжуулан худалдах үйлдэл, насанд хүрээгүй хүн ажиллуулахыг хориглосон аюултай ажлын байрны талаархи олон нийтийн ойлголт, хандлагыг зөв төлөвшүүлэхэд чиглэсэн нэвтрүүлэг, урлагийн бүтээл, нийтлэл, сургалт, сурталчилгаа хийх;

3.7.10. хүүхдийн эрүүл мэнд, нийгэм-сэтгэл зүйн байдал, хөгжилд тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөрийн үзүүлэх сөрөг үр дагаврын талаархи анагаах ухаан, сэтгэл зүй, нийгмийн салбарын судалгаа-шинжилгээний ажлыг дэмжих.

Хүрэх үр дүн:

-хүүхдийн хөдөлмөрийг багасгах, ХХТХ-ийг хориглох, устгахад ажил олгогч эзэд, үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллагын оролцоо, хүлээх үүрэг, хариуцлага дээшилсэн байна.

-хүүхдийг аюул, эрсдэлтэй ажил эрхлэхээс хамгаалахад хоршоолол, нөхөрлөл, ерхийн аж ахуйн нэгжийн хүлээх үүрэг, хариуцлага дээшилсэн байна.

-хүүхдийн хөдөлмөрийг багасгах, ХХТХ-ийн талаархи олон нийтийн ойлголт, хандлага дээшлэхэд хэвлэл мэдээлэл, боловсрол, урлаг, судалгааны байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг, оролцоо нэмэгдэнэ.

3.8. ХХТХ-ийг хориглох, устгах чиглэлээр төв, орон нутгийн захиргааны болон нийгмийн түншлэлийн байгууллагын нэгдмэл үйл ажиллагааг сайжруулах оновчтой арга хэрэгслийг нэвтрүүлэх 8 дугаар зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

3.8.1. ХХТХ-ийг устгах үйл ажиллагааг орон нутагт удирдан зохион байгуулах дэд хорооны үйл ажиллагааны нийтлэг удирдамж, Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагаас хэрэгжүүлсэн АЙПЕК хөтөлбөрийн хүрээнд туршсан “ХХТХ-ийг устгах орон нутгийн нэгдмэл үйл ажиллагааны үлгэрчилсэн загвар”-ын дагуу аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн ажилтны мэргэшүүлэх сургалт зохион байгуулах;

3.8.2. хүүхдийн эрх, хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлаар

олон жил ажилласан, туршлага бүхий сургагч багш нарын баг бүрдүүлж, аймаг, дүүргийн түвшинд чадавхи бэхжүүлэх сургалтыг хэрэгцээнийх нь үндсэн дээр тодорхой хуваарийн дагуу зохион байгуулах;

3.8.3. Үндэсний хорооноос баталсан төсөлд тавих шалгуур, санхүүжүүлэх горим, үр дүнг нь хянах аргачлалын дагуу орон нутгаас ирүүлсэн төсөл, хөтөлбөрийг санхүүжүүлэх;

3.8.4. хөдөлмөр эрхэлж байгаа хүүхдүүд болон тэдний гэр бүлийн байдал, тэдэнд үзүүлсэн тусламж, үйлчилгээ, хүүхдийг хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрт өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх, тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх чиглэлээр хийсэн ажлын мэдээллийн нэгдсэн сан бий болгох;

Хүрэх үр дүн:

-ХХТХ-ийг хориглох, устгах нэгдмэл үйл ажиллагааны загварыг аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн хэмжээнд хэрэгжүүлсэн байна.

-тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөрт өртсөн болон өртөх эрсдэлтэй хүүхдийг тэвчишгүй хөдөлмөрөөс хөндийрүүлэх, дахин өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх, нөхөн сэргээх, хөгжүүлэх ажлыг орон нутгийн нөхцөл байдалд нийцүүлэн хэрэгжүүлсэн байна.

-улсын хэмжээнд хүүхдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар мэдээллийн нэгдсэн сан бий болж, түүний хэрэглээ сайжирсан байна.

Дөрөв. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хугацаа,
үе шат, удирдлага

4.1. Хөтөлбөрийг 2012-2016 онд 2 үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ:

Нэгдүгээр үе шат - 2012-2013 он

Хоёрдугаар үе шат - 2014-2016 он

Нэгдүгээр шатны үйл ажиллагааны үнэлгээг үндэслэн хөтөлбөрт нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно. Хүүхдийн хөдөлмөрийн нөхцөл байдлын үндэсний түүвэр судалгааг 2011, 2016 онд явуулж, хүүхдийн хөдөлмөрийн нөхцөл байдалд гарч байгаа өөрчлөлтөд үнэлэлт, дүгнэлт өгч, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгана. Хоёрдугаар шатны хэрэгжилтийн үнэлгээг үндэслэн хөтөлбөрийн эцсийн үр дүнг тооцно.

Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн байдлыг үндэсний болон орон нутгийн хэмжээнд нэгтгэн дүгнэж, олсон амжилт, туршлагад үнэлгээ өгнө.

4.2. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг үндэсний түвшинд удирдан зохион байгуулах үүргийг “ХХТХ-ийг устгах үндэсний хороо” (цаашид “Үндэсний хороо” гэнэ) хэрэгжүүлэх бөгөөд Үндэсний хороог нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн удирдана. Үндэсний хорооны ажлын албаны үүргийг Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг-Хүүхдийн төлөө газар гүйцэтгэнэ. Орон нутгийн түвшинд хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх “Хүүхдийн хөдөлмөрийн тэвчишгүй хэлбэрийг устгах дэд хороо”-г аймаг, нийслэлийн Засаг дарга удирдана. Уг дэд хорооны ажлын албаны үүргийг аймаг, нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын Нийгмийн хөгжлийн хэлтэс гүйцэтгэнэ.

Үндэсний хорооны ажлын алба нь хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг улсын хэмжээнд удирдлага, зохицуулалт, мэргэжил, арга зүйгээр хангаж ажиллана. Үндэсний хороо жилд 1 удаа Хүүхдийн эрхийн тухай хуулийн 19.1-д заасан Хүүхдийн төлөө Үндэсний зөвлөлд ажлаа тайлагнана.

Тав. Хөтөлбөрийн санхүүжилт

5.1. Хөтөлбөрийн санхүүжилтийг дараахь эх үүсвэрээс бүрдүүлж, үйл ажиллагааг санхүүжүүлнэ:

5.1.1. улсын болон орон нутгийн төсвийн санхүүжилт;

5.1.2. хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, нийгмийн халамжийн, гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, хүүхдийн төлөө болон бусад Засгийн газрын тусгай сангийн санхүүжилт;

5.1.3. гадаад, дотоодын төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэдийн хандив, тусламж;

5.1.4. олон улсын байгууллага, хандивлагч орны зээл, тусламж болон төсөл, хөтөлбөрийн санхүүжилт;

5.1.5. бусад эх үүсвэр.

Зургаа. Тэргүүлэх ач холбогдол өгөх төслүүд

Хүүхдийн хөдөлмөрийг багасгах, ХХТХ-ийг хориглох, устгах

зорилтыг хангах үйл ажиллагааг дэмжих чиглэлээр дараахь төсөлд тэргүүлэх ач холбогдол өгч улсын төсөв болон санхүүжилтийн бусад эх үүсвэрийг ашиглана:

1) хүүхдийн хөдөлмөрийн асуудлыг зохицуулсан эрх зүйн шинэчлэл, хууль сахиулах чадавхийг дээшлүүлэх төсөл;

2) хүүхдийн хүчирхийлэл, бэлгийн болон хөдөлмөрийн мөлжлөг, хүний наймаанд өртсөн хүүхдийг хамгаалах, эрх зүйн туслалцаа үзүүлэх, эрүүл мэндийг нь нөхөн сэргээх, боловсрол, сургалтын дараачийн шатны үйлчилгээнд хамруулах төсөл;

3) бичил уурхайд болон хувиараа ашигт малтмал олборлогчдын дунд тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөр эрхэлж байгаа хүүхдүүдийг уг ажлаас хөндийрүүлэх асуудлаархи төсөл, хувиараа ашигт малтмал олборлож ажиллах эрсдэлтэй хүүхдийг илрүүлэх, тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөр эрхлэхээс урьдчилан сэргийлэх төсөл;

4) хүүхдийг бэлгийн мөлжлөгөөс урьдчилан сэргийлэх төсөл;

5) тэвчишгүй хэлбэрийн хөдөлмөр эрхэлж байсан 15-17 насны хүүхдэд ажил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, зөвлөгөө өгөх, ирээдүйн зохистой хөдөлмөрт бэлтгэх, мэргэжлийн боловсрол, сургалтад хамруулах төсөл;

6) хөдөө аж ахуйд ажилладаг 15-аас дээш насны хүүхэд, залуусын зохистой хөдөлмөрийг дэмжих төсөл;

7) ХХТХ-т өртсөн, эсвэл өртөх эрсдэлтэй, хүнд нөхцөлд байгаа хүүхдүүд, тухайлбал оршин суух тодорхой хаяггүй, тэнэмэл амьдралтай, архи дан согтуурах зэрэг гаж үйлдэлд донтож үр хүүхдээ асран халамжлах чадваргүй болсон, эсвэл хөгжлийн бэршээлтэй, орон гэргүйн улмаас хүүхдээ суралцуулах боломжгүй болсон өрхийн хүүхдийг сургуульд суралцах боломжийг нь хангах дотуур байр, түүнтэй дүйцэх орон байраар хангах төсөл.

Долоо. Хөтөлбөрийн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ

7.1. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явц, үр дүнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх ажлыг нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага гүйцэтгэнэ. Хөтөлбөрийн хяналт-

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН ЦЭЦИЙН ДҮГНЭЛТ

2011 оны 12 дугаар
сарын 07-ны өдөр

Дугаар 04

Улаанбаатар
хот

Засгийн газрын 2010 оны 299 дүгээр тогтоолын 3 дахь заалт Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай

Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны
танхим 13.00 цаг

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдааныг Үндсэн хуулийн цэцийн орлогч дарга Н.Жанцан даргалж, Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүн П.Очирбат /илтгэгч/, Ж.Болдбаатар, Ц.Сарантуяа, Б.Пүрэвням нарын бүрэлдэхүүнтэй, нарийн бичгийн даргаар Н.Болортунгалагийг оролцуулан Үндсэн хуулийн цэцийн хуралдааны танхимд нээлттэй хийв.

Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаанд мэдээлэл гаргагч, иргэн Г.Мөнхболд, Засгийн газрын итгэмжилсэн төлөөлөгчид Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамны Геологийн бодлогын газрын орлогч дарга С.Баттулга, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны Хүрээлэн буй орчны байгалийн нөөцийн газрын дарга Д.Энхбат нар оролцов.

Хуралдаанаар Засгийн газрын “Журам батлах тухай” 2010 оны 11 дүгээр сарын 17-ны өдрийн 299 дүгээр тогтоолын 3 дахь заалтад “Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт алтны шороон ордын тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбайн хэсэгт уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлт, байгаль орчны мониторингоос бусад үйл ажиллагааг зогсоохыг Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газарт даалгасугай.” гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2, Тавдугаар зүйлийн 2, 3, Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1, 2, Арван зургадугаар зүйлийн 3, Гучин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1 дэх заалт, Дөчин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн заалтыг тус тус зөрчсөн эсэх тухай маргааныг хянан шийдвэрлэв.

Нэг. Баянзүрх дүүргийн 26 дугаар хорооны оршин суугч, иргэн Ганбатын Мөнхболд 2011 оны 9 дүгээр сарын 9-ний өдөр Үндсэн хуулийн цэцэд гаргасан мэдээлэлдээ:

“Монгол Улсын Их Хурал 2009 оны 7 дугаар сарын 16-ны өдөр Гол мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийг баталсан.

Гэхдээ уг хуулийн биелэлтийг хангах, хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор үүсэх зохицуулалт шаардлагатай олон харилцаа болон үр дагаврын асуудлыг уг хууль болон уг хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулиар зохицуулаагүй орхисон. Тухайлбал, ашигт малтмал хайх, ашиглах тусгай зөвшөөрлийг цуцлах тохиолдолд тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн эрхийг хэрхэн хамгаалах, нөхөх олговрын үнэлгээг хэн, ямар шалгуур, аргачлалыг баримтлан, ямар хүчин зүйлсийг харгалзан тогтоовол зохих, нөхөн олговрыг төлж барагдуулах хэлбэр, нөхцөл зэрэг олон чухал асуудлыг зүй нь дээрх хуулиар зохицуулах зайлшгүй шаардлагатай байсан боловч Засгийн газар холбогдох журмыг гаргана гэх нэрээр хууль тогтоогч асуудлыг нээлттэй орхижээ.

Мөн түүнчлэн Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлд “Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийг дагаж мөрдөхөөс өмнө мөн хуулийн 4.3-т заасан хилийн заагийн дотор олгогдсон тусгай зөвшөөрлийг энэ хууль батлагдсанаас хойш 5 сарын хугацаанд цуцална.” гэж заасан байх боловч Засгийн газар нөхөх олговор олгох журмыг дөнгөж 2010 оны 11 дүгээр сарын 17-ны өдөр 299 дүгээр тогтоолоороо баталсан...

...Засгийн газрын 2010 оны 299 дүгээр тогтоолын 3 дугаар зүйлд “Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт алтны шороон ордын тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбайн хэсэгт уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлт, байгаль орчны мониторингоос бусад үйл ажиллагааг зогсоохыг Мэргэжлийн

хяналтын ерөнхий газарт даалгасугай” гэж заасан нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавдугаар зүйлийн 2, 3, Зургадугаар зүйлийн 4, Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1 болон 2, Арван зургадугаар зүйлийн 3, Дөчин тавдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийг тус тус зөрчсөн Үндсэн хуулийн бус буюу Үндсэн хууль зөрчсөн шийдвэр болсон байна. Эдгээрийн хууль зүйн үндэслэлийг нэг бүрчлэн доорхи байдлаар тайлбарлаж байна. Үүнд:

Нэг. Засгийн газрын 2010 оны 299 дүгээр тогтоолын 3 дугаар зүйл нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавдугаар зүйлийн 2 болон 3 дахь хэсэг, Арван зургадугаар зүйлийн 3 дахь заалтыг тус тус зөрчсөн тухай:

Үндсэн хуулийн Тавдугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Төр нь нийтийн болон хувийн өмчийн аливаа хэлбэрийг хүлээн зөвшөөрч, өмчлөгчийн эрхийг хуулиар хамгаална.”, Тавдугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт “Өмчлөгчийн эрхийг гагцхүү хуульд заасан үндэслэлээр хязгаарлаж болно.”, Арван зургадугаар зүйлийн 3-т “хөдлөх, үл хөдлөх хөрөнгө шударгаар олж авах, эзэмших, өмчлөх, өв залгамжлуулах эрхтэй. Хувийн өмчийг хууль бусаар хураах, дайчлан авахыг хориглоно. Төр, түүний эрх бүхий байгууллага нь нийгмийн зайлшгүй хэрэгцээг үндэслэн хувийн өмчийн эд хөрөнгийг дайчлан авбал нөхөх олговор, үнийг төлнө.” гэж тус тус заажээ.

Үндсэн хуулийн үзэл санаа, зохицуулалтын дагуу төр, түүний байгуулал нь эрх мэдлийн гурван салаа мөчрийн нэгдэл байх бөгөөд түүний нэгэн салаа мөчир нь гүйцэтгэх эрх мэдэл, түүнийг хэрэгжүүлэгч институци нь Засгийн газар билээ. Иймд энд дурдагдаж буй төр гэдэгт Засгийн газар хамаарна. Үндсэн хуулийн эл заалтын дагуу өмчлөгчийн эрхийг хуулиар хамгаалах, өмчлөгчийн хуулиар хамгаалагдсан эрхийг хүлээн зөвшөөрч, хүндэтгэх, зөрчихгүй байх үүрэг Засаг газарт ногдож байна.

Олон улсын хэмжээнд тогтсон ойлголтоор ашигт малтмал эрэх /mineral prospecting or search from mineral or placer mineral/, хайх /mineral exploration/ үйл ажиллагаа явуулах, эл ажлын үр дүнд олж илрүүлсэн ашигт малтмалыг олборлох /mineral mining/, улмаар боловсруулах буюу үйлдвэрлэх /the production of a mineral or placer mineral/ зэрэг үйл ажиллагааг нийтэд нь mining activity буюу олборлох үйл ажиллагаа гэдэг ажээ.

Дээр дурдсан үйл ажиллагааг эрхлэх эрхийг олборлох эрх буюу mining right гэнэ. Уг эрхийг үнэлж, бусдад шилжүүлж, барьцаалж болдог явдал нь түүнийг эдийн засгийн эргэлтэд ордог хөрөнгө буюу өмчлөлийн зүйл байж болохыг нотолж байгаа хэрэг юм. Иймд Ашигт малтмалын тухай хуулийн дагуу олж авсан олборлох эрх тухайн этгээдийн субъектив эрх буюу өмчлөх эрхэд хамаарах бөгөөд Үндсэн хуулийн дээрх зүйл заалтын дагуу хуулиар хамгаалагдана. Тэгэхээр олборлох эрхийг хамгаалах, хүндэтгэх, зөрчихгүй байх үүрэг Засгийн газарт ногдоно.

Олборлох эрх бүхий этгээд буюу өмчлөгч этгээд өөрөө хүссэн / бусдад худалдсан гэх мэт/, эсхүл уг эрхийг хүчингүй болгоход хүргэх үр дагавар бүхий зөрчил гаргаснаас бусдаар өмчлөх эрхийг хязгаарлах, дуусгавар болгох тохиолдолд энэ тухай тусгайлсан хууль гаргах буюу хуульд эрхийг хязгаарлах, дуусгавар болгох үндэслэлийг заах шаардлага зүй ёсоор тавигддаг.

Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.6-д “Ашигт малтмалын тухай хуулийн 56.1.3-д заасны дагуу тусгай зөвшөөрлийг цуцлахдаа уг зөвшөөрөл эзэмшигчид нөхөх олговор төлөх бөгөөд холбогдох журмыг Засгийн газар тогтооно.” гэж заасан.

Ашигт малтмалын тухай хуулийн 56 дугаар зүйлийн 56.1.3-т “хайгуулын болон уурхайн талбайг энэ хуулийн 13.1.3-т заасны дагуу нөөц болон тусгай хэрэгцээнд авах нөхөх олговрыг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид бүрэн төлсөн” бол тусгай зөвшөөрлийг цуцлахаар заажээ.

Аливаа субъектив эрхийг гагцхүү хуульд заасан үндэслэлээр, хуульд заасан журмын дагуу хязгаарлаж, түүнд халдаж болно. Олборлох эрх нь дээрх өгүүлсэнчлэн өмчлөлийн зүйл болох учир гагцхүү хуульд заасан үндэслэл, журмын дагуу, зохих нөхөх олговор олгосны үндсэн дээр уг эрхийг хязгаарлах буюу дуусгавар болгоно.

Иймд Засгийн газрын 2010 оны 299 дүгээр тогтоолын 3 дугаар зүйлээр нөхөх олговрын үнэлгээг тооцоолон тогтоож, тогтоосон хэмжээний нөхөх олговрыг олгохоос өмнө олборлох эрх бүхий этгээдийг

“...уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлт, байгаль орчны мониторингоос бусад үйл ажиллагааг...” тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбайд явуулахыг хориглосон нь бодит байдалд олборлох эрх буюу тусгай зөвшөөрлийг цуцалснаас өөрцгүй үр дагаврыг бий болгож байх бөгөөд ингэснээрээ Засгийн газар өөрт нь хуулиар ногдуулсан үүргийг “зөрчиж гүйцэтгэсэн”, Үндсэн хуулийн дээрх зүйл, заалтуудыг зөрчсөн үйл ажиллагаа болжээ.

Хоёр. Засгийн газрын 2010 оны 299 дүгээр тогтоолын 3 дугаар зүйл нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1 болон 2 дахь хэсгийг тус тус зөрчсөн тухай.

Үндсэн хуулийн Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Монгол Улсад хууль ёсоор оршин суугаа хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна.”, мөн зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Хүнийг үндэс, угсаа, хэл, арсыны өнгө, нас, хүйс, нийгмийн гарал, байдал, хөрөнгө чинээ, эрхэлсэн ажил, албан тушаал, шашин шүтлэг, үзэл бодол, боловсролоор нь ялгаварлан гадуурхаж үл болно. Хүн бүр эрх зүйн этгээд байна.” гэжээ.

Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1 дэх хэсэгт “Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дэх гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглоно.”, мөн зүйлийн 4.2 дахь хэсэгт “Энэ хуулийн 4.1 дэх хэсэг стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын ордод хамаарахгүй.” гэж тус тус заажээ.

Хуулийн дээрх заалтаас үзэхэд дурдсан шинж байдал бүхий газар нутагт аливаа төрлийн ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглосон, харин энэхүү хориглолтод гагцхүү стратегийн ач холбогдол бүхий ашигт малтмалын орд л хамаарахгүй ажээ. Гэтэл Засгийн газрын 2010 оны 299 дүгээр тогтоолын 3 дугаар зүйлд “...бүхий газарт алтны шороон ордын тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбайн хэсэгт... үйл ажиллагаа зогсоохыг...” хэмээн зөвхөн алт, тэр дундаа шороон ордод олборлох эрхээ хэрэгжүүлж байгаа этгээдүүдэд хамааралтай байдлаар Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийг хэрэгжүүлж байгаа нь

хүн бүр хууль, шүүхийн эрх тэгш байх, аливаа ялгаварлан гадуурхлаас ангид байх хүний эрх, эрх чөлөөний тулгуур баталгааг үгүйсгэж, зөрчсөн үйл ажиллагаа болсон байна.

Гурав. Засгийн газрын 2010 оны 299 дүгээр тогтоолын 3 дугаар зүйл нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2, Гучин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1, Дөчин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгүүдийг тус тус зөрчсөн тухай.

Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал, үндэсний эв нэгдлийг хангах, хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.”, Гучин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1 дэх заалтад “Үндсэн хууль, бусад хуулийн биелэлтийг улс орон даяар зохион байгуулж хангах...”, Дөчин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Засгийн газар хууль тогтоомжид нийцүүлэн бүрэн эрхийнхээ дотор тогтоол, захирамж гаргах бөгөөд түүнд Ерөнхий сайд, тухайн шийдвэрийн биелэлтийг хариуцсан сайд гарын үсэг зурна.” гэж тус тус заажээ.

Монгол Улсын Засгийн газар нь төрийн гүйцэтгэх эрх мэдлийг хэрэгжүүлэгч дээд байгууллага бөгөөд төрийн хуулийг биелүүлж, аж ахуй, нийгэм, соёлын байгуулалтыг удирдах нийтлэг чиг үүрэгтэй байгууллага юм. Гэвч Монгол Улсын Засгийн газрын 2010 оны 299 дүгээр тогтоол нь уг тогтоолыг гаргах үндэслэл болсон Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуультай нийцээгүй, уг хуулиар олгогдоогүй эрхийг эдэлж, уг хуулиар ногдуулсан үүргийг зөрчиж гүйцэтгэсэн шийдвэр болсон.

Засгийн газар нь үйл ажиллагаандаа ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал, хууль дээдлэх зарчмыг хөдөлбөргүй баримтлан ажиллах үүрэгтэй боловч энэ тохиолдолд ингэж ажилласангүй. Засгийн газрын 299 дүгээр тогтоолын 3 дугаар зүйл нь уг тогтоолыг гаргах үндэслэл болсон Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийг зөрчиж, олборлох эрх бүхий этгээдийг ялгаварлан гадуурхаж, зөвхөн

алтны шороон ордод үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч этгээдийн үйл ажиллагааг хориглон зогсоосон, нөхөх олговрыг олгохоос тусгай зөвшөөрлийг цуцалснаас өөрцгүй үр дагавар бүхий хориглолтыг тогтоосон хууль бус үйл ажиллагаа юм.

Иймд Засгийн газрын 2010 оны 299 дүгээр тогтоолын 3 дугаар зүйл нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Тавдугаар зүйлийн 2 болон 3, Арван зургадугаар зүйлийн 3, Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1 болон 2, Нэгдүгээр зүйлийн 2, Гучин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1, Дөчин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсгүүдийг тус тус зөрчсөн болохыг тогтоолгох шаардлагыг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцэд хандаж гаргаж байна” гэжээ.

Хоёр. Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2011 оны 10 дугаар сарын 11-ний өдрийн 71 дүгээр захирамжаар томилогдсон Эрдэс баялаг, эрчим хүчний яамны Геологийн бодлогын газрын орлогч дарга С.Баттулга, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны хүрээлэн буй орчны байгалийн нөөцийн газрын дарга Д.Энхбат нар Үндсэн хуулийн цэцийн дунд суудлын хуралдаан дээр хийсэн тайлбартаа:

“Алтны шороон ордын үйл ажиллагааг Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1-т “Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дэх гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглоно.” гэж заасныг үндэслэн зогсоосон. Ийнхүү зогсоохоос өмнө 2011 оны 6 дугаар сарын 08-ны өдрийн 174 дүгээр тогтоолоор хилийн заагийг хэсэгчлэн тогтоосон. Ашигт малтмалын газраас өгсөн 254 зөвшөөрөл бүхий алтны шороон ордын жагсаалтын дагуу бид энэ шийдвэрийг гаргасан. Хуулийн дагуу таван сарын хугацаанд хийж гүйцэтгэх ёстой ч Засгийн газрын нөөц бололцоо, хүн хүч хүрэлцээгүй учраас бид хилийн зааг тогтоох ажлыг 2 жилийн хугацаанд хийж дуусгасан.

Энэ хуулийн хүрээнд Засгийн газраас гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газрын хилийн заагийг тогтоох, хилийн заагт ашигт малтмалын хайгуул, ашиглалт явуулж

байгаа аж ахуйн нэгж байгууллагын үйл ажиллагааг зогсоох, байгаль орчныг нөхөн сэргээх, нөхөн олговор олгох журам баталж, хэрэгжүүлэх зэрэг ажлыг үе шаттайгаар хийх үүргийг холбогдох яам, агентлагт өгч, хяналт тавьж ажиллаж байна.” гэжээ.

ҮНДЭСЛЭЛ:

Засгийн газрын “Журам батлах тухай” 2010 оны 11 дүгээр сарын 17-ны өдрийн 299 дүгээр тогтоолын 3-т “Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт алтны шороон ордын тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбайн хэсэгт уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлт, байгаль орчны мониторингоос бусад үйл ажиллагааг зогсоохыг Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газарт даалгасугай.” гэсэн нь Үндсэн хуулийн холбогдох заалтыг зөрчсөн гэх үндэслэл тогтоогдохгүй байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Жаран дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэг, Жаран зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1 дэх заалт, Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 31, 32 дугаар зүйлийг удирдлага болгон

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДСЭН ХУУЛИЙН НЭРИЙН ӨМНӨӨС ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ нь:

1. Засгийн газрын “Журам батлах тухай” 2010 оны 11 дүгээр сарын 17-ны өдрийн 299 дүгээр тогтоолын 3 дахь заалтад “Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт алтны шороон ордын тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбайн хэсэгт уурхайн хаалт, нөхөн сэргээлт, байгаль орчны мониторингоос бусад үйл ажиллагааг зогсоохыг Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газарт даалгасугай.” гэсэн нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсгийн “... хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.”, Тавдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Төр нь нийтийн болон хувийн өмчийн аливаа хэлбэрийг хүлээн зөвшөөрч, өмчлөгчийн эрхийг хуулиар хамгаална.”, мөн зүйлийн 3 дахь хэсгийн “Өмчлөгчийн эрхийг гагцхүү хуульд заасан үндэслэлээр хязгаарлаж болно.”, Арван дөрөвдүгээр зүйлийн 1 дэх хэсгийн “Монгол Улсад хууль ёсоор оршин суугаа хүн бүр хууль, шүүхийн өмнө эрх тэгш байна.”, мөн зүйлийн 2 дахь хэсгийн “Хүнийг үндэс, угсаа, хэл, арьсны

өнгө, нас, хүйс, нийгмийн гарал, байдал, хөрөнгө чинээ, эрхэлсэн ажил, албан тушаал, шашин шүтлэг, үзэл бодол, боловсролоор нь ялгаварлан гадуурхаж үл болно. ...”, Арван зургадугаар зүйлийн 3-т “хөдлөх, үл хөдлөх хөрөнгө шударгаар олж авах, эзэмших, өмчлөх, өв залгамжлуулах эрхтэй. Хувийн өмчийг хууль бусаар хураах, дайчлан авахыг хориглоно. Төр, түүний эрх бүхий байгууллага нь нийгмийн зайлшгүй хэрэгцээг үндэслэн хувийн өмчийн эд хөрөнгийг дайчлан авбал нөхөх олговор, үнийг төлнө;”, Гучин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1-т “Үндсэн хууль, бусад хуулийн биелэлтийг улс даяар зохион байгуулж хангах;”, Дөчин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Засгийн газар хууль тогтоомжид нийцүүлэн бүрэн эрхийнхээ дотор тогтоол, захирамж гаргах...” гэснийг тус тус зөрчөөгүй байна.

2. Энэхүү дүгнэлтийг Үндсэн хуулийн цэцэд маргаан хянан шийдвэрлэх ажиллагааны тухай хуулийн 36 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасны дагуу хүлээн авснаас хойш 15 хоногийн дотор хэлэлцэж, хариу ирүүлэхийг Улсын Их Хуралд уламжилсугай.

ДАРГАЛАГЧ

Н.ЖАНЦАН

ГИШҮҮД

П.ОЧИРБАТ

Ж.БОЛДБААТАР

Ц.САРАНТУЯА

Б.ПҮРЭВНЯМ

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхтгэлийн редакци.
Улаанбаатар-12, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turiiin_medecelel@parliament.mn
Утас: 262420, 329612
Хэвлэлийн хуудас 4.5
Индекс: 14003